

Ян
Гвардовський

ЩЕ ОДНА
МОЛИТВА

Твардовський Ян. Ще одна молитва. / Пер. з польської
Дзвінки Матіяш. – К.: Грані-Т, 2009. – 280 с.

Ян Твардовський (1915–2006) – священик з Варшави, який писав вірші й ніколи не казав про себе, що він – поет. Єдиним важливим для нього критерієм було людське серце – вразливе, яке шукає істини, доброти, любові, автентизму і щирості.

Він не хотів наvertати – але наvertав, не хотів нікого вчити – однак учив. Йому вдалося подолати межі віку своїх читачів, межі власної країни і Римо-Католицької Церкви.

Збірка «Ще одна молитва» розпочинається текстами, що писалися на початку 50–60-х років минулого століття, а завершується віршем, написаним у день смерті поета.

Окрім поетичних текстів, до книги увійшли також прозові фрагменти – рефлексії, філософські медитації та проповіді.

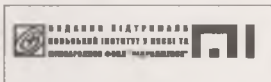
Фото на четвертій сторінці обкладинки:

о. Ян Твардовський. Варшава. 06.06.2005 р.

Фото на титулі:

о. Ян Твардовський у своєму помешканні

при костьолі сестер візиток. Варшава, травень 1995 р.

ISBN 978-966-465-224-4

© Aleksandra Iwanowska, 2009

© «Грані-Т», майнові права

МОЛИТВА

Як Твардовський

ЩЕ ОДНА МОЛИТВА

Переклад з польської
Дзвінки Матіаш

ЩЕ ОДНА МОЛИТВА

ЩЕ ОДНА МОЛИТВА

ЩЕ ОДНА

ПОЕЗІЯ ЯК СЛУЖІННЯ

«Голос його негучний, проте онтологічна грань пролягає не між великими й невеликими, а між поетами й непоетами», – писав свого часу про отця Яна Твардовського перекладач його поезій на російську, визначний візантиніст, літературознавець і філософ Сергій Аверінцев. І справді, цього скромного священика, що не наважувався називати себе гучним – на його думку – словом «поет» і дивувався, що його поезія має такий розголос, читають і люблять не лише в Європі, а й за її межами.

Писання віршів не було для отця Яна (принаймні на цьому він постійно наголошував – мовляв, пише вірші під час літнього відпочинку в селі) першочерговою справою, адже на першому місці було священиче служіння, до якого отець Ян ставився з трепетним благоговінням. Однак – і, здається, це цілком закономірно – писання віршів також стало для отця Твардовського служінням іншим – тим, кого він зустрічав на вулицях рідної Варшави, і хто приходив до нього в костьол Візиток, і з ким зустріч могла відбутися лише на сторінках книг чи на Інтернет-сайтах, і хто міг познайомитися з його текстами через посередництво перекладачів.

Із рецепцією творчості отця Яна справді відбувалися надзвичайні речі. Його поетичні тексти ставали безцінним

подарунком для читачів; зустріч із його поезією нерідко виявлялася переломною подією, після якої, може, й не з'являлися відповіді на найважливіші питання, та принаймні світ навколо яснішав і можна було без страху йти далі. Від такої зустрічі просто перехоплює подих (саме таким було моє перше враження від збірки отця Яна «Мандрівка сонечка, або Треба йти далі», яка потрапила мені до рук наприкінці 90-х), і вона переростає у справжню й глибоку дружбу з автором. За віршами отця Яна можна скучати, кожен його текст можна перечитувати дуже багато разів, відкриваючи нові й нові пласти. До цих текстів хочеться повертатися і з цими текстами можна дружити – для мене це було одне з найпарадоксальніших відкриттів: адже той спосіб, у який отець Ян ділиться своїми текстами – ділиться пережитим, врешті-решт, своїм життям, – вражає своєю щирістю й глибиною. І здається, поет легко й невимушено переходить ту грань, за якою література тісно пов'язана з онтологією – настільки, що перестає бути літературою, а стає чимось куди більшим. Зрештою, про літературу, про належність до якихось течій чи напрямків отцеві Янові ніколи і не йшлося: «Я часом ставлю собі три питання: Чому я пишу? Для кого я пишу? Що я думаю про власну поезію? Я не веду щоденника. Свої переживання, зворушення, зустрічі зі світом і людьми я записую у віршах. Вірші – це різновид розмови, в якій автор хоче переказати щось із власних переживань. Пишу так, ніби говорю із кимось близьким. Для мене вірш – це пошук контакту з іншою людиною. Я хотів би знайти відгук у

кожного. Я дуже радий, що мої вірші розуміють читачі з-поза польського простору, розуміють своєю мовою. Як священик, я живу в двох світах: зовнішньому – медій, що розповідають про заражений, неправдивий, страхітливий світ людських гріхів, і внутрішньому – людських зізнань, сповідей. Я знаю, що коли людина відходить від Бога, вона дуже страждає. Є хрест віри й невіри... Релігійний вірш може видатися надто слабким, заглушеним. Але непомітний читач є – читач, що шукає надії, правди, автентизму і не йде за тим, що модне. У світі невіри я пробую говорити про віру, у світі без надії – про надію, у світі без любові – про любов».*

Отець Ян дуже часто називав свої тексти «немодними й щасливо запізнілими». І мав рацію – бо ж якби він був сучасником Симеона Нового Богослова чи одного зі своїх улюблених авторів, іспанського містика Хуана де ля Круза, йому не треба було би робити поправок на те, що ми живемо в секуляризованому суспільстві, що релігійна поезія сьогодні пишеться не так і часто, що молитва – це природно й життєво необхідно; не доводилося би пояснювати самоочевидних речей. Середньовічна й барокова літератури в кожному разі отцю Янові дуже близькі. Адже тодішнім авторам апіорі було зрозуміло, що світ – це книга, сотворена Богом. Будь-яка творчість як читання цієї книги та розпізнавання знаків, розкида-

* Цит. за Od autora. Jan Twardowski. Bóg prosi o miłość. Gott fleht um Liebe. Kraków 1998. – S. 244.

них Богом, – одна з найдивовижніших пригод, які можуть випасти авторові. Не дивно, що отець Ян Твардовський так багато черпав із старопольської барокової літератури – зокрема, формальні прийоми – любов до поєднання непоєднуваного, і парадоксів, часте звертання до переліків-списків, що одразу ж нагадує барокові компендіуми, до яких було занесено те, що є у світі – так, щоб річ можна було пізнати, побачити, відчутти на дотик і назавжди запам'ятати. Адже саме називання речей – це велика насолода, унікальний творчий акт; щастя, яке випало Адамові у райському саду, хочеться зазнати і його нащадкам. А крім того, за безліччю живих істот – птахів, тварин, рослин, та усіляких речей, якими наповнений світ – кольорових, яскравих, строкатих, сірих, напівпрозорих, мерехтливих, видно Самого Творця. Усміхненого – адже те, що Він створив, добре.

Поезія Яна Твардовського – це стояння перед живим Богом у світі, який неймовірно красивий, стояння живої людини – часом розгубленої, часом самотньої, покинутої, здивованої, радісної. Стояння у спілкуванні – себто живий діалог, не позбавлений смішних та комічних деталей. Адже в отця Твардовського чудове почуття гумору, він не боїться посміятися і з самого себе, чудово усвідомлюючи, що там, де сміх і радість, немає місця гордині й чорним думкам. Саме тому, коли отець Твардовський пише свою «Молитву до усміху», він свідомий того, що робить. Адже сміх – це сила, яка розсіює тьму; сміх робить людину відкритішою, смиреннішою і вільнішою. Сміх – це

свобода. Геніальне славословія «Святий Боже, святий кріпкий, святий усміхнений» було написано у 1950 році. На той час це сприймалось як справжня сміхова революція – якщо говорити про канон тогочасної релігійної поезії і про те, що могло з'явитися у тексті, а чого апріорі бути не могло, тому що таке просто нікому не спало би на думку. Щоб назвати/побачити Бога усміхненим, на той час треба було мати неабияку сміливість. Або дуже широко відкриті очі. Хоча сьогодні, мабуть, уже ніхто б і не засумнівався, що усміхнений Бог Своїм усміхом рятує світ, і люди так само своїми усміхами рятують одне одного.

Отож, коли в середині 80-х років минулого століття польська поетка і близька приятелька отця Яна Анна Каменська (1920-1986) написала в статті «Ніде не заявлений святий», що якби святий Франциск Асизький був сучасним поетом, він писав би так, як Ян Твардовський, – вона теж прекрасно здавала собі справу з того, що саме хоче сказати. Адже ці слова – не просто красиве порівняння. Йдеться про дивовижну духовну спорідненість двох великих людей, про діалог двох друзів. А святий Франциск і отець Ян таки були друзями, незважаючи на те, що останній народився на сім століть пізніше. І йдеться зовсім не про францисканські мотиви в творчості, а про те, наскільки життя і світовідчуття однієї людини може бути близьким життю й світовідчуттю іншої і наскільки хочеться це життя наслідувати. Вчитися жити подібно.

І справді, святого Франциска та отця Яна об'єднує радісне прийняття світу, уважність до всіх живих створінь, які мешкають поруч із людьми, і бажання ділитися своєю радістю з іншими, перетворюючи власне життя на радісний подарунок, а до того ж – уміння за цей подарунок дякувати. Причому саме ця радість робить людину відкритою до страждання й болю, яких так багато навколо, й надає цим стражданням і боліві сенсу. А ще вони обоє були рицарями Бога, Якого безконечно любили. Задля Якого, до речі, й стали поетами: адже поезія – це була друга їхня любов, про яку не випадало багато розводитись і яка була принесена в дар любові першій. Адже всі їхні тексти – від першого до останнього – були написані для Бога.

Радість приносить свободу і знищує страх. Безстрашність – дуже важлива якість для митця. Отець Ян Твардовський не боявся писати вірші «простіші від найпростішої поезії», не боявся бути по-дитячому наївним і кумедним, не боявся видатися банальним, неоригінальним чи несучасним, не боявся неоковирного й безпорадного рядка чи повторів, монотонного ритму своїх текстів-переліків та негучності інтонацій. Адже молитва за інших не обов'язково мусить бути гучною – вона ж однак буде почута. І так само святий Франциск не боявся бути смішним простачком та голим безумцем. Адже обидва вони чудово знали, що таке простота заради Бога і що означає бути жонглером Божим; знали, що любити – це і радіти, й страждати вод-

ночас, а смерть – це «сестричка» і «найбільша радість». А те, що опісля, – нова дивовижна мандрівка.

* * *

Збірка «Іще одна молитва», запропонована українському читачеві, розпочинається текстами, що писалися на початку 50-60-х років минулого століття, а завершується віршем, написаним у день смерті поета. Тексти, що писалися в довоєнний період, до цієї книги не увійшли.

Окрім поетичних текстів, до книги включено також прозові фрагменти – рефлексії, філософські медитації та проповіді.

Хронологічний принцип розміщення обрано не випадково, адже завдяки йому увиразнюється процес зміни форми, перехід до лапідарного і максимального сконденсованого 3-4 рядкового вірша, майже цілковита відмова від метафори. Наприкінці життя отцеві Янові стає потрібно набагато менше слів, щоб сказати те саме або й набагато більше. Адже тематика – упродовж усього життя автора – залишалася незмінною. І в цьому також немає нічого дивного: адже все життя отець Ян Твардовський намагався розповісти читачам та слухачам про свій діалог з Богом, ділячись із ним найважливішим – як ми любимо, як ми страждаємо й сумуємо, чого ми шукаємо. Адже всі насправді шукають одного й того ж: віри, надії та любові.

Працювати над цими перекладами було би набагато важче, якби не допомога моїх сестер: Богдани, яка погодилася відредагувати всі тексти, і Софії, яка слухала робочі варіанти текстів, і її зауваження здебільшого виявлялися слухними. Я щиро вдячна дивовижному редакторові та знавцеві польської мови Філіпові Моджеєвському за глибокі коментарі та з'ясування мовностилістичних тонкощів. Крім цього, дякую всім українським та польським друзям за підтримку та підбадьорювання.

Дзвінка Матіяш

Дзвінка Матіяш
і о. Ян Твардовський
у захристії костьолу
сестер візиток у Варшаві.
Травень 2001 р.

*МОЛИТВА ДО СВЯТОГО
ЙОАНА ХРЕСТА*

Святий Йоане Хреста, коли в розпалі літо,
деркач деркоче, в полі відгомін дальній,
овечка з дзвінком мекає, шелестить перепілка,
назви мене Яном Сонечка і кинь мені мальву

[Бл. 1945–1947], 1986*

* Дати, вказані під кожним віршем у книзі, означають: перша – рік першодруку тексту у першій редакції, друга – рік друку остаточної редакції тексту..

СЛАВОСЛОВ'Я

Святий Боже, святий кріпкий, святий усміхнений –
що сотворив папугу, вужа і смугасту зебру –
покликав до життя вивірку і гіпопотама –
вусами хруща лоскочеш богословів –

сьогодні, коли мені так сумно, і порожньо, й темно –
усміхнися до мене

1950, 1982

АНГЕЛЕ БОЖИЙ МІЙ ХОРОНИТЕЛЮ

Ангеле Божий мій Хоронителю
коли засинаю
схились наді мною
здмухни місяця
затуляй від зла руками –
розкажи
про мокру мордочку зірки
про те що небо дотепер ціле
про дуже ревних що пхаються до Бога надто прудко
про тих кого вразило жало годинника вони все
щось шкрябають у книзі скарг
про ліщину що ховається у бруньках всю зиму
про те що навіть богослов пищить ошпарений
сердечністю
про те що все має з'являтися несподівано
про папу що босий став навколішки на сходинці
сльози
про зголений ореол
про битву що поросла мохом
про жабу яка коли любить стає блакитна
про тих у кого випали молочні зуби віри
про суперечності в будь-якій істині
про таїнство усміху

дай мені на старість
не говорити проповідей
гріти порожню сповідальницю без тих що каються
а якщо скажуть що я вже ні до чого не придатний
просто згорнутися в клубок
стерегти самі корені церкви

1964, 1986

СЛІПА ДІВЧИНКА

Мамо казала сліпа дівчинка
притуляючись до Її ікони
пізнаю Тебе вогниками пальців

Корона Твоя холодна – ковзаю по ній як по
гладенькій шибці
бувають кольори такі важкі що відстають
від предметів
те що золоте ходить своїми стежками живе окремо
Слухаю як шелестить Твоє волосся

Йду шорстким краєм Твоєї сукні
відкриваю гарячі джерела рук
поморщену панчішку шкіри
шкарубкі щілини обличчя
камінчики зморщок
вразливість оголення
теплу темряву
перевіряю рубці як шрами від любові
тут затримую подих у пальцях
біль вивчаю напам'ять
зішкрябую те що прилипло зі світу як нечемна смерть
знаходжу пухнастість вій завертаю назад сльозу
визбирую ніздрями запах неба
вгадую нарешті малого Христа з розбитим
спухлим коліном на руках у Тебе

Скільки тут спокою всюди між любов'ю і словом
коли доторкаюся
ікона стукає як кров
оздоби без потреби стогнуть
хробачок пищить у черевіку
сиплеться шарудінням час
пахнуть корінці фарб
вуха Провидіння змовкає
мої пальці також уміють усміхатися
бгають Твою старосвітську шаль
тягнуть за рукав як присмирілого змія
відтуляю з-під волосся хованку слуху
жартую що ти коли не спиш мружиш ліве око
ноги в Тебе босі – зморщені як підбіл підшви
адже Ти не ходиш на шпильках по небі
думаю Ти також не бачиш
бо віддала свій зір у Страсну П'ятницю
тоді стало так тихо
ніби Ти випрямила на годиннику останню секунду
і вже нам не пасують жодні серйозні окуляри
Ти сперлася на святого Йоана як на білу
квітучу палицю
дописуєш «Величає душа моя» абеткою Брайля
її не знають теологи бо замало бачать
так сумлінно Тебе заковують на ніч в ясногорські лати
це не страшно
досить любити слухати і пізнавати

1965, 1986

17
Ще одна молитва

ДО САМОГО СЕБЕ

Щоб пишучи вірші я не взивав Імені Господа Бога
надаремно
не перекладав Біблію на не-Біблію
не приходив у овечій шкурі втаємничених
не полював на красиві слова як на полохливих
зайців що заведуть у чисте поле
або на карасів ув очереті
не доводив тобто не втомлював
не був надто впевнений
(бо навіть кава з молоком не біла як молоко)
не садив совість як спітнілу бабусю у м'яке крісло
і не дивився на неї як на жорстокість пам'яті
не відкладав мовчання на завтра
не любив любов'ю меншою за любов
не займався знервованою теологією
не потішав болю
а передовсім щоб не ховав лица в рукав
не зачинявся у будці поезії –
коли треба говорити дуже просто
про Богородицю
про терплячість таїнств довшу за життя
про теплий гул на сходах по яких несуть надію
хворим –
про сніг що падає на руки – вчить роздавати
про Христа який часто виглядає серед нас так
ніби ходить від не своїх до чужих

ВІРЧУ

Вірую в Бога
з любові до 15 мільйонів прокажених
до сильних як віл що тягають ящики від ранку до ночі
до 30 мільйонів божевільних
до тіток у яких від довгої доброти побіліло волосся
до тих що затято вдивляються в образу щоб
не бачити сенсу
до забутих – що сплять із сурмою архангела
під подушкою
до дівчинки без зайвої клепки
до тих що вигадують краплі від серця
до тих кого закатували білі християни
до сповідника що нашорошив вуха на обидва боки
до очей шизофреніка
до тих що радіють бо постійно отримують і весь
час мусять віддавати
бо якби не вірував
вони скотилися б у ніщо

1968, 1970

ПРО ТИХ ЩО ЗАВЖДИ ПРИСУТНІ

Вона казала що справді можна любити померлих
бо саме вони вперто присутні
не засинають
їхній час круглий тому не поспішають
спокійні бо нічого не довели до кінця
навіть коли горить не зриваються на рівні ноги
не ковтають як ми переляканого сенсу
не вдають ні кращих ні гірших
не кажемо сотні разів того що про них думаємо
вони завжди такі самі як вільха уся зелена
знають навіть приватну адресу Господа Бога
не розбалакують про любов
а допомагають знайти загублені речі
не старіють помолодшали після смерті
не лякають пусткою повною ерудиції
не поєднують святості з апетитом
ближчі ніж тоді коли їхали кудись ненадовго
проходять поруч їхнього тіла не видно
врятували значно більше ніж душу

1968, 1970

ПРО ФІРАНКИ У СТАЙНІ

Якби тоді у святу ніч
прийшли до Тебе
коли світила одна виразна зірка
ті що вважають що треба все мати щоб
не перестати бути
ті що бояться безпорадності Твого народження
може вони хотіли би накрити Тебе вовняною
ковдрою
почепити фіранки у стайні
виплести для святого Йосифа рукавички оті
найтепліші з одним пальцем
провести центральне опалення
впливовіші писали б у житловий відділ
просили би для тебе квартиру з вигодами
щоб Ти не тулився по чужих кутках
недовірливі шукали б у норовливому ослі
троянського поні з підозрілою совістю
найсміливіші почали би протестувати
посилаючись на Декларацію прав людини
і громадянина
і всі декрети про свободу віровизнання
поети прикрашали би Вифлеєм ліричними
викрутасами

художники мастили би золотим пензлем
у найкращому випадку молилися б до Тебе
як до малого мільйонера
якого навмисно поклали у сіні
а Ти пояснював би широко розплющеними очима
із замерзлою матір'ю біля щоки
що Ти справді є
тому віддаєш все що маєш

1969

ПРО ТИХ КОГО НЕМАЄ

Вона думала що він залишився тільки на фотографії
з обличчям що не дихає
Тим часом щоразу
коли вмикала світло
накривала на стіл у маленькому світі в якому

знаючи що втома це принаймні половина любові
що любити не значить іти своєю дорогою
непримітна як зелений чирок із тьмяними крилами
витривала як вдаваний хворий котрий зрештою
має рацію

коли дізнавалася що можна молитись лише
з чистою совістю

коли йшла щоб повернутися
із серцем не змалілим задля економії
така мізерна аж справжня
сама на спільній дорозі
обабіч віри

Він пояснював
що вічність лише одна
що вони уже разом хоча не бачаться
що йому хочеться дорікнути їй лагідно
хоча б у передпокої теплому від одежі

адже ті кого немає завжди найближче

1969, 1970

ЩО В МЕНІ ЗАЛИШИЛОСЯ

Не про гріхи питай мене
а про те що в мені залишилося
Скільки щирості того що давно минуло
скільки усмішок раніших за думку
невинності як довгошерстої такси
зошита з віршем «як є раки на обід в меду
плавати їм слід»

сну через головний біль
листя в'язу що дряпає
серця що бачить без окулярів
кольору якого я вчився як музики
каменя вистреленого з пращі що досі не впав
на землю

молитви що палахкотить як вогонь
сестри як сині сокирки що за обіднім столом
показує мені язика з-поза лампи
слів досі чуйних щоб не приспати образи
совісті такої вірної як ангел і тварина

і цього невідомого – що далі

1969, 1970

ДО СВЯТОЇ ТЕРЕЗИ

Свята Терезо з темними повіками
не тримай увесь час троянд
банальних аристократок
манірних як привітальні вірші
покажи нам лісову снігову анемону
найменшу і неостанню
чистотіл що лікує бородавки
жовту зіновать із-над моря
червону смолянку до якої липнуть комахи
переліску що з рожевої робиться блакитна
пижмо що пахне на декілька метрів
волошку як вінок
нескінченний і короткий
зозулин цвіт весняний
польодовиковий білий одинарник
кульбаби для волохатих кроликів
іржавий готичний щавель
орхідею як красивого павука
і всіляку іншу Божу траву
на листі якої сонце стає поживою
скільки всього що годі й розібратись
тут навіть кожен учений – недовчений
особливо в липні коли визирають
маслюки й рижики

1969, 1970

БОЮСЯ ТВОЄЇ ЛЮБОВІ

Не боюся духового оркестру в кінці світу
біблійного тупотіння
боюся Твоєї любові
бо Ти любиш зовсім інакше
такий близький та інший
як мурашка перед ведмедем
ставиш хрести що наче зависокі солдати
не дивишся моїми очима
може Ти бачиш як бджола
для якої білі лілії зелено-блакитні
минаєш допитливого як їжачка на прогулянці
кажеш що бути чистим це віддати себе
людей до людей наближаєш
і весь час вчиш їти
надто часто говориш із живими
а пояснюють померлі

боюся Твоєї любові
вона найсправжніша й інакша

1969, 1970

* * *

Дякую Тобі просто за те, що Ти є
за те, що не вміщаєшся у наших головах,
бо вони залогічні
за те, що не можна Тебе охопити серцем,
бо воно занервовоє
за те, що Ти такий близький і далекий,
і в усьому інакший
за те, що ти вже знайдений і невіднайдений досі
що тікаємо від Тебе до Тебе
за те, що не робимо нічого для Тебе,
але все завдяки Тобі
за те, що те, чого не можемо збагнути –
ніколи не буває оманливим
за те, що мовчиш. Тільки ми –
начитані анальфабети
плещемо язиками

1969, 1970

АНКЕТА

Чи тебе не дивує
мудра недосконалість
старанно приготований випадок
чи не змушує замислитись
невтомне серце
самотність що нічого не просить і нічого не обіцяє
мурашка що може перенести
вербу жовту яснотку і підсніжники
любов що приходять нас не спитавши
зелений малахіт що забарвлює повітря
погляд якого не чекаєш
крапля молока що на чорному стає блакитна
сльози кожна ніби окрема і завжди разом
віра старша від найстаріших уявлень про Бога
неспокій доброти
опіка дерев
дружба звірів
сумнів прийнятий із довірою
глухоніма радість
істина нарешті істинна непорубана на шматки
ти можеш перестати писати
щоб почати читати?

1969, 1970

НЕОБОВ'ЯЗКОВО НАПЕВНО

Христе на хресті від землі до неба
хотів я сказати
але подумав що слова применшують
як усяка ніжність
хотів іти в ногу з часом
але мене зупинила стаття «Мода та внутрішнє життя»
хотів впасти у відчай
але подумав що іноді можна пробратись на небо
між непевністю знання і певністю віри
показуючи замість квитка зі знижкою заплакану щоку
хотів щось доводити
завадила мені смерть – як інша батьківщина
тож я тільки міцно тримав Тебе за палець

1969, 1970

ДО СВЯТОГО ФРАНЦИСКА

Святий Франциску патроне зоологів та орнітологів
чому
зубр стогне
олень реве
лис скиглить
вивірка прискає
чорний дрізд висвистує
орел клацає
перепілка п'ятьпадьомкає
співочий дрізд виспівує
вальдшнеп хрипить
синичка дзвонить
голуб гуде й туркоче
горобинник тріщить
деркач деркоче
галка кавкає
ластівка пискоче
журавель курличе
дрофа шипить
людина говорить співає і вис
тільки у метеликів великі очі
і ще стільки такого пронизливого мовчання
що не відповідає на питання

1970

31

Ще одна молитва

СТАРІ ФОТОГРАФІЇ

Старі фотографії на час не зважають
показують бабусю як худе дівчатко
з весною на червоних гілках верболозу
її м'ячик півстолітній горобці як листя
її кіску таку вірну як приватний ангел
її скакалку як правду без сліз і прощання
єпископа в штанцях коротких що сидить на паркані
фотографії найкраще рятують дитинство
воліють усміх а не гостре догматичне небо
а ще серце яке запізнилось тактовно
показують канікули безжалісне літо
зустріч із собакою між вівса й пшениці
тоді коли життя здувається як кулька
слимак зі своєю хаткою ходить зовсім бездомний
камінь із царським виглядом незакам'янілий
сестри з тонкими таліями на згарищі двору
дотепні хоч годинник на руках у них плакав
спогад із шостого класу що холоне як перли
про директора що став у центрі як ссавець
невинний
помер не воскрес щоб піти як людина
ставок поживклий як топаз і жабу з талантом

коли щиглик перебереться у поле із саду
навіть траву що завжди викрутиться сіном
пейзаж що давно став географією
і очі завеликі щоб вмістити розпуку

1970

ПЕРЕД МАНДРІВКОЮ

Ти що не хорониш від розчарувань
не бережеш від невдалої людської любові
даєш так ніби жebraєш
не лікуєш раку
годуєш голодом
не видаєш страхового полісу на життя
не кладеш ран на оксамитовій подушці
Ти що поставив ангелів із мечами за райською
брамою

а не дипломатів у білих рукавичках
завжди вірю
що Ти підіймаєш наші пригнічені пальці
розтуляєш нам очі червоні як у кролика
вмикаєш світло
пояснюєш
по той бік
у кожного своя далека мандрівка

1970

ТИ ЩО СТВОРИВ

Ти що створив
цвіркуна як смарагд із очима на передніх ніжках
червону вогнівку в якої на голові ростуть вуса
бусла що робить гімнастику в лузі
крука у якого борода з довгим пір'ям
барана що знає тільки другу літеру абетки
колібри що літає задки
слона що соромиться вмирати може тому
що такий великий
осла дуже милого аж дурного
повзика що повзає хвостом догори
нарешті всіх що не знають чому але знають як
гострі букові горішки що тріскають лише на чотири
ангела по невидимий бік що залишився без
похорону бо не мав тіла
жабу що співає як накручений будильник
безсмертники що в'януть – отже справжні й неправдиві
спокійний розпач як лагідне каркання
логічну формулу над проваллям
безневинну провину
собача з напівопущеним вухом
сльозу як скорочений іспит совісті
мабуть творення світу ще не завершилось
бо ще триває твій незакінчений усміх

1970

35

Ще одна молитва

БОГ ПРЕДВІЧНИЙ НАРОДИВСЯ

Тієї ночі яка ще не знала що вона свята
не підлабузники
не підлесники
не кандидати у сановники
не чиновники
не пронози
не хвальки мовляв «я там був перший»
не телерепортери не журналісти
а найближчі завжди рідні
анальфабети зі щирим серцем
і мудреці – бо шукають
бігли неспокійні –
чи він не промерз
чи зоря в останню мить Його не злякала
чи пелюшки в Нього сухі
чи не захрип біля ангела що співав так гарно
чи не коле Його сіно
чи норовистий осел не образив свого господаря –
добродія вола
коли розсудливі обурювались
всемогутній Бог став людським дітям
простягає безпорадно руки
і світ не перевернувся
а всміхнувся згорблений і почав випрямляти спину

1970, 1995

ТРОХИ ПЛІТОК ПРО СВЯТИХ

Святі – це також люди а не якісь чудернацькі комахи
вони не ростуть як огірки кривими
не народжуються запізно чи зарано
святі бо не вдають святих
мерзнучи на зупинках переминаються з ноги на ногу
часом сплять одним оком
вірять у любов більшу від заповідей
у те що є страждання а нещастя немає
воліють стояти на колінах перед Богом аніж
повзати перед людиною
не люблять декларованої правди
і провітрюваної совісті
не думають що з одного боку має бути все
а з другого дірка від бублика
увесь час поспішають любити
знаходять самотність віддаляючись від себе
а не від інших
скрізь присутні тому їх не видно
не лякаються нових часів коли все стає догори ногами
не хочуть щоб їх приємно замучили як на
побожних іконках
іноді не можуть молитись але моляться завжди
охоче заборонили би не одну добру книжку
щоб захистити її від дурного читача

не носять годинників щоб знати на скільки спізнитись
у них симпатичні вади і несимпатичні чесноти
бояться гріха як крісла з фальшивою пружиною
вважають що тільки пес добрий тоді як злий
нічого не мають тому все роздають
такі слабкі що переносять гори
вміють жити і не дивуватися тим хто відходить
вміють помирати і не відходити

Можна про них писати набагато більше але нащо
вони бережуть дружбу як крук береже крука
знають що прийшло літо коли бачать тирлич
блакитний
чують напам'ять вивільгу що на дощ висвистує
а ще їх тішать гриби небілі

1970, 1996

САМОТНІСТЬ

Не прошу отієї самотності найпростішої
першої-ліпшої
коли залишаюся сам-один як палець
коли ні до кого промовити слова
навіть волове очко тихне хоч могло б як
півгоробця цвіркотати
коли жоден гість не поспішає з гостинцем до мене
годинник зупинився щоб біля мене було тихо
на заході сонця тіні стають довші
не прошу тієї важчої
коли протискаюсь крізь натовп
і знову самотній
серед всіх близьких найдальших
прошу Тебе тієї справжньої
коли Ти говориш через мене
а мене немає

1970, 1996

ПОДЯКА

Пам'яті Джордж Еліот

Дякую Тобі що все не тільки біле або чорне
за те що корови лататі
білоус блідожовтий
пуголовки оливково-зелені зі споду
дятли пістряві з червоною плямою під хвостом
форель сіроблакитна
вовча ягода брунатно-фіалкова
золото що любить всі кольори і не любить тіні
щоки в ластовинні
дзьобики не тільки короткі і довгі
бо снігурі з жовтими одуди з кривими
за те
що непостійність робить свою справу
ті що дуже люблять захищають вади
а ми хочемо бути білі або чорні
і на зло залишаємось увесь час ніякі

1970, 1998

БЕЗДІТНИЙ АНГЕЛ

Саме тоді коли ти подумав
що папуги живуть довше
що ти страшенно маленький
непотрібний як штучний камін
у їдальні
як бездітний ангел
легкий як двадцять копійок здачі
другорядно геніальний
коли ти обклався книжками
як хворий
не вірячи що з невіри
народжується нова віра
що ті хто відійшов іще раз
тебе покинуть
святий що помиляється

саме тоді тебе вибрав хтось
більший ніж ти сам
той що створив світ такий добрий
що недосконалий
і тебе такого недосконалого
що доброго

1971, 1986

МУРАШКО МЕТЕЛИКУ СОНЕЧКО

Мурашко що не виросла за століття
нетле від лампи до лампи
навперейми і прямо
світлячку мерехтливий невідомий і рідний
цвіркуне що живеш у полі
метелику веселику
що тріпочеш крилами
сонечко над яким би замислився
навіть папа підперши щоку рукою

тупаю світом як важкий слон
такий великий що нічого не тямлю
думаю як би стати навколішки
і не задерти догори носа

а наше життя все одно
неспокійне і маленьке

1971, 1996

ТОМУ

Не тому що Ти воскрес із гробу
не тому що вознісся на небо
а тому що Тобі підставили ногу
вдарили в обличчя
роздягнули догола
тому що Ти зігнув на хресті шию як чапля
за те що Ти помер як Бог несхожий на Бога
без ліків і мокрого рушника на лобі
за те що очі в Тебе були більші за війну
як загиблі в окопі де росте незабудка –
тому що я весь брудний від сліз підіймаю Тебе
на літургії
такого ніби ягня якому нам'яли вуха

1971, 1980

Анні Каменській

Спішімо любити люди так швидко відходять
по них лишаться окуляри й черевиків пара
бо все неважливе повзе наче равлик
а важливе швидко і стається зненацька
потім тиша звичайна тобто зовсім нестерпна
так немов чистота що з'явилась із болю
коли думаєш про когось а його вже немає

Не будь певний що встигнеш бо певність непевна
робить нас нечулими як усяке щастя
приходить одночасно як пафос і гумор
неначе дві пристрасті від одної слабші
йдуть звідси так швидко як дрізд в липні мовкнуть
як звук ледь недоладний як поклін недбалий
щоб насправді бачити заплющують очі
хоча більше ризику у житті ніж в смерті
любимо надто мало і завжди запізно

Не пиши про це часто пиши раз назавжди
і будеш як дельфін лагідний і сильний

Спішімо любити люди так швидко відходять
і ті що не відходять повернуться не завжди
бо з любов'ю насправді ніколи не знаєш
чи перша остання чи остання перша

1971, 1986

ДЯКУЮ

Дякую Тобі за любов палку й безоглядну
за те що людині себе завше замало
за очі близькі раптом і небезіменні
за голос чужий щойно а тепер знайомий
за те що нема часу на листи короткі
саме тому пишуться листи тільки довгі
хоч листи зазвичай шкодять тим хто пише
а ті що кохають розминуться незграбно
що людей захищаючи Тебе вбити не можна

Дякую Тобі за весь біль який тільки гартує
за все що неважливе найважливіше
за питання найбільші тому непорушні

1972, 1979

РОЗМОВА З БОГОРОДИЦЕЮ

Скажи ти любиш жовтий підбіл
козенят у липні
стрілки конвалій що сплять під землею
любисток що любов вертає а частіше надію
місяця що по п'ятах тупцює за нами
такий церемонний а без рукавичок
суниці що ростуть низько кмин дуже підступний
літо півблакитне в жимолості квітах
що з'являться знічев'я як лінива мудрість
жолуді що довшими робляться у жовтні
звичайний хліб що знає як болить просфора
кота що невірний але принциповий
бо кіт миє спочатку праву передню лапу

Але Ти про нас Мати не думаєш погано
тих що спотикаються завжди захищаєш
легко лоба розбити між правдою й щастям
хочеш того що найбільше вибираєш найближче
і шукаєш однієї мурашки у лісі
що так напружувалась ніби перед смертю
так кумедно що людина
поміж всіх окремо

1972, 1980

БУТИ НЕПОМІТНИМ

Бути непомітним щоб Тебе зустріти
нечитаним зайвим
таким собі ніяким
перекресленим безцеремонною рукою
ароматом несильним іще незнайомим
якраз між гвоздикою перцем і мигдалем
негодящим знімком вийнятим із води зарано
ліризмом якому соромно за себе
книжками що лежать поскладані стосом
яблуком що після грушки видається кислим
раком що сидить у відрі з кропивою
волоссям що зникає тихенько як миші
щигликом що хотів додолу а помер у небі
з таким легким хвостиком аж вище за відчай
сонечком забутим коли жуки йдуть поруч
святим якому під час ремонту голову відбито
хай буде невидимий якщо вже став добрим

1972, 1980

46

Ян

48

Ян Твардовський

ЯК ЗВЕТЬСЯ

Як зветься те що без назви
як зветься те що заболіло
цей сум що не з'єднує а розділяє
дружба чи інакше любов неможлива
те що біжить навперейми колишня розлука
те найважливіше що повз нас проходить
непомітна прикрість холодний щем у грудях
ця страшна порожнеча що межує з Богом

коли не знаєш куди йти
сама дорога поведе куди треба

1973, 1986

ВІЧНІСТЬ

Мечиславу Мільбрандту

Вічність завжди була з нами
але нам здавалося
що все нетривке й трохи не насправді
як заєць беззахисний як джміль у живокості
що пітьма з годинника капає як з рани
що час лишень марнується і часу замало
він любов обертає у дрібненькі сльози
що колишні закохані не цілються більше
бо лист спершу зближує потім віддаляє
доки пошту приносять у червону скриньку
погані дівчата нестерпні а гарні зануди
і слів забагато бо слів все бракує

Вічність завжди була з нами
але нам здавалося
що час усе вимете мудрий і байдужий
не летітиме у вирій обережна сойка
треба бути беззахисним щоб могли страждати
як в дитинстві на селі з кроликом біля серця

Ти казав: – поглянь на очах все міниться
як цвіркун що зашвидко зробився зелений
ми можемо навіть не впізнати дому
поклади хоча б ножиці туди де лежали
матусин наперсток не віддай нікому
і тримай фотографії щоб Бог їх не звів
тоді як підбіл закриється на ніч
а бджола про важливе сповіщає в танці
і кожна мить уже не теперішня
завжди минула або майбутня
остання й перша

Вічність завжди була з нами
але нам здавалося

1973, 1996

ВСУПЕРЕЧ СОБІ

Помолися за те чого зовсім не хочеш
чого боїшся як вивірка зливи
від чого тікаєш чимдуж мов гуска
перед чим тремтиш як в осінньому пальтечку
на морозі
за те від чого тобі аж щелепи зводить
почни врешті молитися всупереч собі
про те найбільше що саме приходить

1974

В ОКУЛЯРАХ

Я намалював Тебе Мати Божа в окулярах
важких і товстих
ти в них така людяна
як поштарка втомлена нашими листами
як бабуся над пасьянсом що все не складається
як названа тітка близька аж самотня
як вчителька над зошитом із зеленою ляпкою
як невіруюча що багато читає і менше бачить
часом бездомна як сива зозуля без батьків
тепер витираю окуляри гумкою і шматком білого
хліба
щоб не лишилося й сліду

тільки сліз я не малював на обличчі
звідки вони взялися

1974

НЕПРИСУТНІЙ Є

Бог такий великий Він є і Його немає
такий всемогутній що Його може й не бути
хоч Його неприсутність також дуже можлива
тому часом темно й серце калатає
навіть заскімлить як пес нетерплячий

навіть ті що вірять потайки не вірять
розчулення хочуть сховати за жартом
хоча ще недавно вірили напам'ять
що все життя можна одну мить чекати

Бог такий великий що Його часом немає
мозок як тюльпан хилиться безсилий
думки мчать по одній порожній дорозі
так наче сонечка що зберуться до купи
аби від розпачу схватись на зиму
залишиться мовчання і зорі на небі
й місяць справедливий бо повністю голий
бабки такі крихітні що уже все знають
і листок останній дзвенить на тополі:
Невидимий є
тому більше болю

1974, 1986

ХТО ВИНЕН

Бачиш це нагрішила лицемірка левкоя
місяць вічно хворий що ночами марить
грім що в церкву вдарив щоб бджоли не вбити
розум нерозумний рація без сенсу
біль настільки чистий що від нього легко
зжовкла пора літа коли час прощатись
подивитись в очі дім яблуком пахне
у вуликах стара тиша це бджоли віск топлять
лагідна як бовванчик що його пси лижуть
парасолька кумедна нісенітниця довга
коли зїсти ожини губи будуть сині
(у такі хвилини межа дружби непевна)

бачиш це нагрішила звичайнісінька туга
чи просто взаємне невідання наше
світляне лоша що незграбно по стіні пробігло
серце що мовчить мудро й говорить доречно
краса яку часто змінює неправда

якими ж стежками любов безневинна
сама до нас приходить і сама відходить

1974, 1986, 2002

ПРИЙДІТЬ

Прийдіть потріскані жовті й білі клени
скромний грабе з обдертим листям
солдати з дірками в черепі
прийди спалена дівчинко з іграшковою лопаткою
хлопче що перед смертю грав слона на сцені
прийди стара квочко на обірваній лапі
прийдіть невинні страждання
прийдіть Адаме і Єво що так швидко захотіли
дізнатись що добре а що погане
прийди цибуле у трьох кожухах що викликаєш сльози

прийдіть і скажіть
що це не Його провина

1975

НЕЗАВЕРШЕНИЙ ЧАС

Не розкажуйте всі разом і по одному
що незамінних людей не буває
бо моя мати
лагідна й невблаганна
вся у теперішньому незавершеному часі
нахиляється з неба
щоб пришити мені відірваного гудзика
хто це зробить краще
у чийх пальцях тремтить голка тепла ніби дротик
коли сьогодні стільки почуттів а мало любові
стільки чужих жінок і жодна не для мене
смерть дуже важлива бо вона раз назавжди
журба як остання довоєнна ялинка

а все-таки ота бабуся навпроти
біля столика на коліщатах
із пасьянсом що не складається
так швидко жила померла повільно
часом така потайна що плакала в ванні

або та що зі щирим серцем війна її вбила
разом із ясною торбинкою до літньої сукні
хто поверне їй тіло коли тіла немає
гачкуватого носа
і пучок волосся

1975, 1980

УСТІННЯ

Ніхто не біг до Тебе з ліками по сходах
ніхто не заслонив лампи щоб не біла в очі
ніхто не бачив як Твоя рука від ліктя біліє
пес не плакав щиро господиня вмирає
навіть ангел у сурму покинув сурмити
і добре бо смерть все простішим робить
тим більше надто людська лиха й нетактовна
ніхто очей не закрив Тобі не накрив обличчя
не своїм голосом не шептав на воротях
про те що заголосно можна чути в тиші
Бог беріг до останку в доброму здоров'ї
коли стукали в двері Тебе не було вже
не смерть а любов Тебе всю забрала
якщо любов це істина то тіла не видно

день був такий як завжди повітря бриніло
бджолами що вилітають рано на погоду
тільки тиша ця сама це страшне мовчання
за столом вільне місце і горня порожнє
навіть якщо з тілом залишаєш землю

1975, 1980

УСЕ ЦЕ НЕСПРАВЖНО

Усе це несправжнє важке і невдале
радість півбожевільна біль кретин немудрий
сум як квіти багатолітника не боїться морозу
розум що нікому піти не завадить
любов якої без відчаю не буває ніколи
серце темне до останку хоч розчулення світлі
втіха яка тільки віддаляє правду
жучок що нас не з'єднав хоч облетів навколо
сніг такий зворушений що знав небагато
мурашка що з мурашника утекла нарешті
твоя усмішка що за життя була не для мене

все стало дорогою
що було стражданням

1975, 1980

У ЧЕРЗІ ДО НЕБА

Поволі не так швидко
тільки не штовхайтеся
спершу треба здаватися святим але ним не бути
потім не бути святим і святим не здаватися
потім бути святим так щоб цього зовсім не було
ВИДНО
і лише наприкінці
святий стає схожий на святого

1975, 1980

НЕПОЧУТІ

Молитви довгі й непочуті
під хрестом ноги на голій підлозі
у коридорі в лікарні коли серце боїться
що лікар смерть прочитає на тоненькій плівці
на усіх дорогах що розійдуться врешті
по яких любов піде і вже не вернеться
хоча іде прямо до тебе не втрапить
тінь Землі кругла на Місяці тільки
а тут почуття цілковито темні

молитви довгі й непочуті
за здоров'я дитини за вірність і спокій
тоді як роки з водою стікають
вимолити не можна однієї миті
Бог бачить найбільше хоч Його не видно
а вечір швидше приходить ніж ранок

1975, 1986

ЩОБ ПОБАЧИТИ РАПТОМ

Це ж треба так довго розуму вчитись
відповідей шукати на логічні питання
не говорити без сенсу й по суті
щоб побачити раптом
що поруч із розпачем буває надія
невіра поруч із вірою
поруч із труною на підлозі дитяча скакалка
поважний добродій поруч зі свинею
правда що пальця до губ прикладає
пацієнт що впав під колеса швидкої
молитва біля сумного біфштекса на мисці
і цей крик не вмирай не йди я ще віддам тобі серце
з яким хотів утекти – із тишею поруч

1975, 1986

ПЕРЕПІЛКА

Перепілко що найголосніше співаєш
на сході й на заході сонця
насправді чисті тільки дві миті
ота рання світла і та на смерканні
коли Бог дає день і коли забирає
як мене хтось шукав і як я йому зайвий
коли хтось мене любив і коли сам лишаюсь
коли народжуюсь коли помираю
ці дві секунди що напевно настануть
перша біла а друга темна
так щирі аж голі обидві
так далеко від нас що нас вже немає

1976

ДЕРЕВА НЕ ВІРЯТЬ

Дерева всі як одне не вірять у Бога
птахи ніколи не вчать катехизму
пес дуже рідко до церкви приходять
нічого не знають
а такі слухняні

не читали євангелія жуки-короїди
і тихий кмин білий що на межі виріс
сірий камінь в полі
на щоках криві сльози
про Франциска не чули
а такі убогі

моїх проповідей не слухають справедливі зорі
конвалії перші-ліпші близькі та самотні
всі спокійні гори терплячі як віра
любові з хворим серцем
але завжди чисті

1976, 1980

62

Ян Т

64

Ян Твардовський

НЕМА ЧАСУ

Не зовсім зрозуміло чому так буває
що час тоді з'являється як його немає
і якраз стільки скільки його треба
навіть вві сні коли тіло стає схожим на душу
в кого часу забагато той все робить гірше

коли любиш завжди час знаходиш
навіть як немає вільної хвилини
на зустріч лист сповідь промивання рани
на смутку по телефону довгі півхвилини
на жаль неспокійний на те щоб дізнатись
що добрі менш добрі а злі трохи кращі
бо у житті тільки мораль неморальна

1976, 1980

ЩОБ ПРОКИНУТИСЯ

Щоб прокинутися вранці
дати лад волоссю
вмитись одягнутись
поставити чайник зі свистком
обтерти з вікна самотній дощ
треба опертись на те що вислизає як мокрий камінь
на секунду що вже минула
на думку до якої не доторкнешся
на силу тяжіння що віддаляє того кого любиш
любимо водночас двох людей
яких любити не можна
бо одна заблизько інша задалеко
і вмираємо мабуть для того
щоб нас було видно й не видно

1976, 1980

ТАК САМО

Діти що біжать юрмою
дорослі що ходять у парі
старі у кінці по одному
тільки серце так само вперто
у пітьмі як бджола працююча
шукає любові в любові
перед чистою й великою смертю

1976, 1979

ЗГАДКА ПРО ЦЮ ЗЕМЛЮ

У любові все те саме радість і страждання
навіть сам Бог не любив інакше
Він свист дрозда любить що хутко змовкає
листя клена що осипеться бо уже червоне
оленя що скидає темних рогів корону
щастя неслухняне то є то немає
куріпок що загинуть усі до одної
хоч весь час вертались на те саме місце
він бачить у слабкому добрий знак існування
між тим що минає лишимось назавжди
він шукає всіх тих що після смерті
вже більше не можуть застелити ліжка
писати листи повертатись додому
таких близьких що могли не прощаючись вийти
про свою смерть не казати нікому

бо це тут на землі іще є мовчання
бо до Нього йдуть відійшовши від себе

вчора я тебе бачив завтра не побачу
так наче знайшов і загубив знову
бо серця неоднакові хоча такі самі
несуть хрест і на небі згадку про цю землю

1976, 1980

ПРОЗОРИСТЬ

Молюся Боже щоб я не затуляв нічого
був який завгодно аби тільки прозорий
щоб Ти бачив крізь мене качку з пласким дзьобом
жовту енотеру що цвіте надвечір
чотири пелюстки маку від створення світу
серце що в листі ніжність намалює
(хоча серце хуліганить бо в темряві б'ється)
ручку що пише криво коли рука плаче
пса який зібрався на супутник вити
мурашку яка бачить лиш те що велике
їй навіть приємно що вона маленька
любов наче відстань яку пройти важко
зло що ходить разом із невинним стражданням
близьких померлих і раптом далеких
вони наче їдуть сивими кіньми
бабусю що каже до дівчинки в парку
коли будеш велика зрозумієш ще менше
найкоротшу дорогу ту яка остання

щоб тільки Тебе тоді було видно

1976, 1980

ЗВІДКИ ВЗЯЛОСЯ

Зло таке романтичне а добро звичайне
добро завжди наприкінці адже зло цікаве
хоча білих квітів на світі найбільше
після них ідуть жовті а потім червоні

чому таємницями живиться розум
непевності мить сприяє науці
після всіх революцій бідні птахи босі
нетля така крихітна бо живе так мало

чому дощ чути зверху а сніг трохи збоку
звідки взялось раптом це зворушення дивне
наче шкільним дзвоником хтось дзвонить незграбно
дитинство що минуло лишилось назавжди
тільки замість молодості тепер стара баба

1976, 1986

ІСПИТ ДЛЯ ДОРОСЛОГО

Як далеко ти відійшов
від простого кухля з одним вухом
від старого столу зі звичайною цератою
від справжнього зворушення
від сенсу
від вміння дивуватися світові
від того що голе але нероздягнене
від того що завелике не лише здалеку а й зблизька
від таємниці не на мисочці
від матері яка дивилася в очі щоб ти казав правду
від молитви
від Польщі з раною

ти старий дурню

1976, 1986

БЕЗДОМНА

Молюся до своєї святої досі бездомної на небі
вона каже ангелам мені тут не дуже
краще каміння в полі і жовтець звичайний
що цвіте так мало від квітня до травня
скупаю за старою ложкою за чаєм з молоком

хто сумний на небі той землю розуміє

1977

СЛОВА ЗАНАДТО ПЕВНІ

Слова занадто певні
розчулення відважні
щастя одразу чисте як без сорому пам'ять
всіх зустрічей чергові тріумфальні арки
як очі в хорта кумедні й темні
близькі що можуть сказати зранку
як довго ми не бачились з тобою від вчора

навіть радість що прийшло раптом це величезне
можливе неможливе небачене неждане
це ще не любов без жодної рани

1977

ЧЕКАННЯ

Думаєш – знову запізнюється
одразу образа
нудиш як синичка та без чубчика менш красива

хто не знайшов любові той її вже не знайде
хто на неї чекає той нікого не любить
турбується як вдячність що коротка пам'ять

любов давно прибігла на коліна стала
спокійна бо щастя тісне залишила
навчися її не шукати зовсім
тоді сама прийде

1977, 1979

БЛИЗЬКІ Й ДАЛЕКІ

Бачиш тут є ті що так сильно люблять
і мусять зустрітись аби розминутись
близькі і далекі у дзеркалі наче
вони листи пишуть холодні й гарячі
розходяться як квіти кинуті зі сміхом
і зовсім не знають чому все так вийшло
є такі що одне одного в темряві побачать
але проходять повз бо зустрітись не сміють
такі чисті й спокійні ніби сніг щойно випав
майже досконалі тільки вад в них замало

близькі бояться бути близько щоб не бути далі
деякі вмирають – тобто уже знають
любов є або немає її не шукають
ніхто з нас не самотній через випадковість
ще є такі що люблять назавжди
і тільки тому не зможуть бути разом
ніби пави які парами не ходять

тут можна загубитись адже по той бік
наші дороги розгалужені зійдуться знову

1977, 1979

СВІТ

Бог сховався для того щоб світ було видно
якби показався був би сам як палець
хто б тоді біля нього помітив мурашку
осу злу й красиву що дзичить без угаву
зеленого качура з жовтими ногами
чайку що кладе навхрест чотири яєчка
кулясті очі бабки і стручки квасолі
матір нашу за столом яка ще недавно
за довге смішне вушко підіймала кухоль
ялицю що скидає не шишки а луски
страждання й насолоду джерела пізнання
таємниці не менші але завжди різні
каміння що подорожнім покаже дорогу

любов якої не видно
не заступить собою

1977, 1980

ЦЕ НЕПРАВДА ЩО ЩАСТЯ

Усі буки опали
і шпаки позлітались
взимку єднав нас сніг

оптимістичний верес
бо зацвітає останній
хотів дати нам шлюб

це неправда що щастя
найсильніше і часте
як цар

адже раптом між нами
Всевишній поставив
важкий і великий хрест

1977, 1980

ВЕЛИКА МАЛЕНЬКА

Шукають великої віри у великій розпучі
шукають святих що напевно знають
куди треба тікати від власного тіла

а ти перенесла гори
ходила по морю
хоч казала тим що вірять
я ще стільки не знаю

– маленька віро

1977, 1980

УСЬОГО

Індичок у яких зненацька червоніють голови
стежок у ліщині
дятла що кричить а не співає
півнячого хвоста у якому пір'я
зелене синє чорне жовте і біле
павича чий вік видно по кігтях
метелика що махає крилами п'ять тисяч разів
на хвилину
строкатих птахів що найпізніше прилітають
демонів душі й тіла
безхвостого пса що не вміє радіти
тих що мають бути разом й лишаться окремо
і взагалі всього
не можна до кінця зрозуміти

1977, 1980

ЗОРІ

Зорі щоб стало темніше
смуток щоб хвилюватись
очі щоб просто любити

віра щоб часом не вірити
відчай щоб більше знати
а ще біль щоб не думати
з іншими разом триматись

кінець щоб не скінчитись
час аби друзів втрачати
сльози щоб ходили по двоє
смерть щоб усе відбулося
між світом тобою і мною

1977, 1992

78

Як Т.

80

Як Твардовський

НАРІКАННЯ

Постійно нарікаємо
на дірку в мості
на п'яте колесо у возі
на масло якого в каші мало
на крапку без і
на м'яча що ламає квіти
на щастя без далі буде
на те що нас не видно
на те що вмирають всі а не дехто
на те як багато треба любити щоб себе зруйнувати
але завжди треба тільки те що не треба

1978

НЕ КАЖИ

Ось лист що примчав як горобинник
товариський і галасливий
зворушення
хліб на столі
цівка від дощу
буковий горіх червоно-брунатний
дикий кролик мегаломан що видає себе за зайця
шеліт у старому двохсотрічному парку
– чесне слово я зараз повернуся

жук що помер радісно
журба на кожному кроці
ті що не перестали кохати почали любити
тетерев що повертається перед заходом сонця
добродушні каштани
надія як священна корова
бо вени на руках зелені
а лінія життя червона

не кажи любов
бо забагато
не кажи розпач
бо замало

1978, 1979

ЛЮБОВ

Спершу не могли повірити
казали одне одному
наша любов така велика
неохопна як листя
так високо так близько
потім що так не буває
тому що усе минає

але Ти що знаєш птахів до одного
і всі буки в лісі
знаєш що любов як вічність
без до і після

1978, 1980

У МІКРОСКОП

Що ти дурню таке виробляєш
дивишся у мікроскоп
на смерть і любов однаково темні
притуляєш вухо
намацуєш рукою
шкрябаєш клямку щоб відчинити
хоч серце знає що зараз і не знає що далі
стаєш на голову щоб довести
вмикаєш світло
нюхаєш теологію
а треба
не бачити
не чути
не доторкатись
не знати
і лише тоді повірити

1978, 1980

РІЗНІ САМОТНОСТІ

Хочу Тобі подякувати
за різні самотності
за ту коли немає нікого
або коли разом плачемо
за ту коли все ніби добре
і все не має значення
за найближчу коли нічого не відомо
за ту коли все знаю але не скажу нікому
за ту коли любиш і коли знаєш напевно
що щастя розбилось бо воно не для мене
самотність це новини
лист порожній вокзал тиша
монета геніальний хворий
як важке каміння хвилини
час завжди щирий бо каже йти далі прямо
самотність це волосся
якого торкнулись руками

самотності є різні
на землі у пеклі на небі
всілякі тільки одна
та що веде до Тебе

1978, 1980

ДИТИНСТВО

Ти забрав моє дитинство а воно знов приходить
із хлопцем що спіймати хоче в лісі сойку
що живе то високо а то зовсім низько
до минулого підіймаємось щоб йому вклонитись

Ти забрав мою молодість вона знову з'являється
каже яке над Польщею небо було чисте
тільки раз подивитись і досить назавжди

забери увесь біль
хай вернеться до мене

1978, 1982

ЛЮБОВ

Буває любов важка
як сіль чи камінь який треба з'їсти
передбачлива
двомісну могилу замовляє відразу
затинається як учень що по складах читає
тонка як облатка бо зворушення повна
є любов божевільна егоїстка роззява
як осінь трохи хвора з місяцем зрадливим
є любов що була тілом потім стала духом
і та що не минає – бо неможлива

1978, 1982

ТИ ЩО СТВОРЮЄШ ЧОРНИЦІ

Ти що створюєш чорниці
кролика з морквою
літо із хрущами
малого листя великі тіні
анемони напівприсутні бо зів'януть перш ніж
їх донесуть додому

ведмежу цибулю для джмелів
смуток рослин
видру на коротких ніжках
слимака що засинає на шість місяців
незграбний сніг красивіший до того як почне
танцювати
серце хоча б на секунду

зроби так
щоб поети писали вірші простіші від блискучої поезії

1978, 1986

ЛИСТ ДО БОГОРОДИЦІ

У перших рядках повідомляю що все по-старому
жовта плиска пишається своїм чорним дзьобом
лосось пливе у річку в якій народився
мурашки облизують одна одну як воно й годиться
сарна мальвами лікується вже кашляє менше
ліс такий справжній аж здається примарним
бджола це музика хоч не чула Шопена
смерть як завжди низько покладе на землю
святим можна тут стати в себе на подвір'ї
курям зерно сиплячи так по-старосвітськи
а найкращий в Польщі липень над водою
краса тоді найближче коли час далеко
жодної лусочки не загубить рибина
вужкохвоста сорока повторює жарти
речі зберігають пам'ять про покійних
мою матір пам'ятає чайничок розбитий
для солов'я у червні кожна ніч закоротка
бо він у любов вірить не боїться тіла
щебече що серце живе й вже безсмертне
лелека підіймає тільки ліву ногу

пишу листа бо Тебе побачити не можу
думаю що часом мабуть Тебе чую
бо звідки ж той шепіт коли засинаю

1978, 1996

СЕРЦЕ

Цибуле надто нервова
зозулин цвіте веселий
маслюку липкий від дощу
опеньку медовий
дощовий черв'яку двостатевий тому двічі сумний
сонечко з однаковісінькими крапками
як перед першою війною
чи у двадцять чотири
чи у шістдесят дев'ять

серце так само повзає як бджола самотня

1979

РУКИ

Твої руки – матусю
добрі як гадюча цибулька після дощу
як приязні чайки
принесли мене на цей світ
колихали
ставили на підлогу
садили на столику
казали що метелик бринить
що молодих грибів не можна розпізнати
вчили тримати ложку щоб не поціляла у вухо
відрізняти клен від явора
вели під вікном у темряві
по землі що чорніє мов шпак

сухі й теплі
заслабкі
щоб вивести мене із цього світу

1979

РАЗОМ

Надія і відчай
радість і біль
невіра й віра
час усе швидший
існування як темрява
це задалеко
чекати недовго
дім повен рідних
і нема нікого
людина що шукає
ангел що не знає

так як два їжаки здивовані
разом собі місця шукають

1979

У ЛІКАРНІ

Чи то бабуся чи дівчинка
вичесала волосся
залишилась тоненька кіска
може шрами від листя

у лікарні очі такі сумні як у гаремі
в листопаді коли хом'як смішно засинає
уже без лікаря що з'явався правди

говорив про Бога – не розуміла
питав про романи – позабувала
дивилась на мене як на бундючну рясу

тільки просила
обмити їй руки
губи лице
бо хоче вмирати чиста

1979

ПИТАЄШ

Питаєш чи померлі люблять
і біжиш у той бік звідки ніхто не вернувся
як дощ після першого снігу збентежений і темний
по черзі згадуєш
що ти колись запізнився
що когось покинув
треба було зректися але ти сховався
хоча тільки живі можуть роздавати гроші
питаєш чи померлі пам'ятають
совість переслідує як незгасимий вогонь
загородить дорогу маломовний камінь
так як Польща після повстання тужиш
хоч біжиш у той бік звідки ніхто не вернувся

1979

ПЕРЕКАЖІТЬ ДАЛІ

Трояндо перекажи троянді
дрозде повідом дроздові
вівчарко загавкай вівчаркам як завжди в багатьох
тональностях
чапле роздзвони чаплі на жовтих ногах ставши
мурашко повтори мурашці
минемо. Триватимуть далі
земля небо повітря
тільки цей камінь у полі
місяць перед дощем
віра що п'є зі скелі
без нас залишаться ще

1979

ТЕЛЕФОН МОВЧИТЬ

Телефон мовчить
на столі тільки одне горнятко
нічия троянда
серце далеко бо збоку
правда така ясна аж нелюдська
календар не поспішає
навіть фіалка для годиться
ще є але світу вже немає

Ангеле Божий мій хоронителю
поставмо свічку
бо любов померла

1979, 1986

94

9x

96

9x Твардовський

ТЕПЕР УСЕ ІНАКШЕ

Називаємо його дивно хоронителем
наказуємо нас стерегти
користуємось як хлопчиком на побігеньках

хто з нас подасть йому руку
пожаліє бо в нього завеликі крила
совість надто чиста аж незручна
колір білий радше непрактичний
життя чуже адже без жодної помилки
любов неповна – бо не вмирає

хто з нас обійме його за шию
знаєш – скаже – тепер усе інакше
тепер я тебе від світу закрию

1979, 1989

НА НЕБИ

Треба минути святого Петра з важкими ключами
Агнесу з ягням на руках
Терезу що досі кашляє
бо в монастирі мерзла
треба проштовхуватися поміж мучениками
стали з хрестами так що пройти ніяк
біля скромного лелеки
біля Агати що частує сіллю
біля святого Франциска з вовком
(він знімає з вовка намордника щоб той міг позіхнути)
біля святого Станіслава із зошитом з польської

– і бачу нарешті мою матір
у неспаленому будинку
вона пришиває гудзика що постійно губився

скільки треба пройти неба щоб її відшукати

1980

БІЛЬШЕ

Тебе усе більше
бо повітря прозоре від зливи до зливи
чорний ліс а що глибше то більше блакитний
може тут грибів шукав ангел нещасливий
що замість любові зубрив грецьку мову

тепер я попрошу найсвятіша Мати щоб я був
як веселка що собою не займає місця
хоч біжить як по сходах від землі до неба

Тобі деркач у житі Тобі заєць у полі
закохані мурашки які ще не люблять
помідор із чубчиком кошик з маслюками
страждання таке сильне що все очищає
мовчання що думає
радість що все знає
Амінь а інакше хай мене не буде

1980

КОЛИ

Коли мені почнуть дорікати
що з мене нема ніякого пуття
що пишу нісенітниці
обмежений як риба
на яку можна дивитися тільки у профіль
мовляв те що я напридумував добре –
але п'ятдесят років тому
усміхаюся – Боже Боже
і це все
скільки можна про мене сказати гіршого

1980

СКАЖИ

Попелюшко тобі вдалося
відділити мак від попелу
за одну ніч
скажи як відділити
кота від кицьки
біль від любові
сльозу від досвіду
смуток від часу
мудрість від старості
і не стати трухлявим як пень

1980

СКІЛЬКИ РАЗІВ

Мовчання під час розмови
мовчання в листах
мовчання в телефонному записнику
бо залишився тільки номер
мовчання у мовчанні
мовчання від великого щастя
мовчання бо прийшла любов
а серце в лікарні
мовчання бо батьківський дім пригадався
а це просто впала грудка снігу
мовчання після мовчання
мовчання через цензуру
мовчання бо пес завив як перед війною

скільки разів
навіть не вірячи
зустрічаємося в іншому світі

1980, 1986

ТЯЖКО

Бачиш – казала мама
ти зрікся власного дому
жінки
дитини що весь час бігає бо хотіла би літати
зворушення коли любов клубком підкотилась
до горла

а тепер тебе хвилює
горня з блакитним обідком
за столом моє порожнє місце
черевики про які ти казав що їх
краще продати
ніж носити
годинник що не зупинився після смерті
стукаєш у невидиму шибку
дивишся як чапля в одну точку
бачиш як легко зректися
як-тяжко втратити

1980, 1986

ПИСЬМО

Христе що не брав пера в руки
не схилявся над аркушем паперу
не писав євангелія

чому не пишемо так як говоримо
не пишемо так як любимо
не пишемо так як страждаємо
не пишемо так як мовчимо

пишемо трохи так як не буває

1981

МАЛЕ Ї ВЕЛИКЕ

Цей хрущ довоєнний догори ногами
не мав власного дому бо жив скрізь і всюди
пес що скочив у Нарву плавав весь зелений
шпак що у гніздо собі ввів аж півромашки
хоч спершу дзьоб розтуляв заплющивши очі
незабудка яка пам'ятає недовго
бо цвіте тільки від травня до червня
темні горіхи бука зовсім невеличкі
здається навіть Бог в них би не вмістився
закоханий дідусь сумний вибрик природи
сльоза як самотня самичка без крилець
хвіртка яку я відчиняв патичком вільшаним
деталь малі речі великими робить

1981

ДЕРЕВА

Березо надто сільська щоб рости у місті
спокійний грабе якраз на шпалери
горобино яку дзвінкі дрозди й шпаки люблять
акаціє з якої мед не золотий а білий
вільхо шишки якої ростуть біля листя
глоде що ховаєш славку родичку соловейка
ясене що перший губиш листя приносиш нам осінь

Попросіть Богородицю аби ми по смерті
у кожную вільну суботу ходили до лісу
бо хочеться вийти навіть із неба

1981, 1982

ЯКБИ

Ніхто навіть не знав би
скільки разів доводиться бігти сходами без ліфта
скільки справжнього пекла може бути в нещасті
скільки тиші у першому зворушенні
ніхто не знав би
що найгарніше у гнізді в чижика
що біла нічна красуня у дощ розцвітає
що метелик розрізняє жовте і зелене
що маму може нагадати одна петля пряжі
що крячок із ластів'ячим хвостом літає
що верба сумна в сопілці з чередою весела
що свічки ставлять поруч зі смертю

якби Бог був без людей

1981, 1986

ТУРБОТИ ЗАКОХАНИХ

Закохані казали

– в таке важко повірити
невже це правда може нам здається
хіба легко зустрітись хворим від любові
у світі в якому стільки турбот неустанних
бо коли втече чорт то відійде й ангел

Ти є й Тебе немає. Той самий знов інший
трохи щоб відчепились трохи для годиться
як льон що цвіте білим блакитним рожевим
хоч на світанку й в сутінках кольори інакші

То це Ти так близько ніби слухаєш серце
і як мати проходиш крізь совісті осердя
восени дощ сховає взимку сніг дивний

Того кого люблять ніколи не видно

1981, 1994

ЛИСТОК

Листок смородини колір на дощі міняє
у сови жовті очі з білими бровами
стриж на місці не всидить пурхає без упину
хто біжить в безкінечність той від неї далі
ліс де ножа приклав хтось до шапочки гриба
бекаси завжди чисті бо біжать по болоту
місяць собі грається прикинувся мертвим
справді місяцює він вже надто довго
ангел більш не хоронить бо грішити пізно

не псують нервів дивляться тільки
як біля мене Невидимий ходить

1982, 1994

УСЕ СУМНЕ

Сумна любов
сумний Христос із нагою спиною
сумний місяць що не хоче видужати
сумний луг у серпні синій від герані
сумна корова
сумний гриб як гном нежонатий
спів у клітці
котячі сиві вуса
сумна шавлія що цвіте червоним
сумний жарт для всіх
сумний дощ згори донизу як китаець пише
сумний наречений одружився бо не мав де дітись

не йди не залишай нас
сумний гарний краю

1983

ТВОРИВ

Бог творив світ щоб себе пізнавати
тому білий колір легкий зелений спокійний
плиска жовта бо таку і в сутінках видно
їжак на узліссі і спаржа дотепна
хтось хто помер тільки-но полетів веселий
кінець всіх наших справ дивовижно неясний
левиця хвоста хвалить бо сама без гриви
кажан складе крила й падає додолу
заєць відштовхнеться задніми ногами
місяць наче пенсіонер побідкатись вийшов
полярна зірка вказує на полюс
велетенська земна куля і всесвіт некруглий
печери влітку холодні видимість під водою
і час найважливіший – хоч не знає що далі
любов а по-іншому все і далеко
жуки вільні як ангели бо їх не злічити
спочатку кар'єра а любов наостанку
Бог творив світ і дізнавався що Він всевідущий

1983, 1986

ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ

Шкода
лише для однієї людини
дощу
буків бо під ними в спеку найхолодніше
лавки над річкою
щастя що відбирає мову
головолемки серця
любові гострої як ніж
плавання кролем дельфіном і по-собачому
нежитю після якого одне вухо
чує пізніше а друге раніше
тіла що не ділиться лише на дух і попіл
ластівки що стенає плечима
усього по черзі
і тому пхаються на цей сумний світ
нові люди через вікна й двері

1983, 1994

110

Ян Т

112

Ян Твардовський

БАБУСЯ

Тут буде фотографія яку розстріляли німці
там лампа що в дитинстві перегоріла
шпак у свою шпаківню за вікном повернеться
тут листи із тишею любов їх убила
наче кущі глоду що занадто схожі
на полиці дрібничка розпачу скелетик
шкільний капелюх що прикинувся юним
як бородань що ховає в бороді підборіддя

насправді все разом вона вже це знає
смерть радість земля небо
бо розставляє речі яких немає

1983, 1994

ДЯКУЮ

Дякую за Твоє волосся
якого не малюють на іконах
за брови які Ти підняла побачивши ангела
за груди повні молока
за плечі що переносили Христа через зелений кордон
за коліна
за плечі що схилилися над сміттям у лампі
за підмізинний палець
за віддих на шибці
за тепло долоні на клямці дверей
за черевики що стукали по кам'яних сходах
за те що тіло може вести до Бога

1984, 1986

НАБЛИЖАЄ

Всі шляхи чумацькі
як меч межі нами
хрест іще недонесений
простори незнані
цноти вузький пояс

наближає мене до Тебе
те що віддаляє

1984, 1994

ВІРШ ІЗ ПРИСВЯТОЮ

Збігнєву Герберту

Тут знову все так само нічого не змінилось
листя берези трикутне а вільхи круглясте
акація пахне як за часів Пруса
тоді коли на дощ збирається надворі
альтанка ніби близько а голос десь луною
молодої жінки бійся тікай від старої
горіх родить на осінь золоті горіхи
невідомо чому вони звуться волоські
огірки це всі знають ростуть тільки ночами
бджола старосвітська мов із червоного золота
на третій парі ніжок свій кошик тримає

Тут добре видно як хто вміє всміхатись
кінь ірже пес лащитья а віл ремигає
аби було смішно повернеться боком
тінь дерева опівдні вказує на північ
свята цибуля родичка лілії небіжки
пристойний стриптиз затуляє сльозами
хамка нахабна чапля йде над саму воду
жовтими пальцями нервує лелеку
Бог любить жабу не тому що та квакає

жаба тому квакає що Бог її любить
Бог такий простий що має бути духом

Пан Когіто що дивується із меандрів світу
хай пробачить вірші свіжі наче квіти

1984, 1994

*ПРОХАННЯ
(ТУРБУЮСЯ ПРО МИНУЛЕ)*

Турбуюся про минуле дрібочу як качур
лякає теперішнє як не збитися з дороги

залишилось майбутнє
можна ще раз зітхнути
воно іще чисте

все в руках у Бога

1984, 1998

ПЛАЧ

Марта забігана стіл застелила
дмухає на юшку серцем її студить
м'яса не досмажила огірків не закрила
над вірою що плаче знову дивувалась

а тут скільки роботи
Лазар воскрес із мертвих

щойно миску відсунув
– Марто, – каже, – Марто
Христос плакав за мною

1984, 1994

МАТИ

Нелюдська краса зірок над супутниками
нелюдська ідея смерті
нелюдське страждання
нелюдський час чекає з ножиком пенсії
нелюдська краса митців
а тут звичайна мати
її ніс окуляри на столику чотки
сечогінна петрушка
салат із селерою
і дуже людська любов
з романтичним початком
з хрестом наприкінці
без середини

1985

ХОТІВ

Хотів щоб вона лишилася все село сміялось
– не знаєш що в кінці травня відлітає чайка

хотів цвіркуна послухати хихотіли дерева

хотів небо пригорнути та подумав раптом
тільки на свят-вечір в очах перша зірка

хотів щоб довоєнна бабуся усміхнулась з порога
вона пішла не до мене до Бога

1985

ЩАСТЯ

Невзаємної не буває любові
серце залишається навіть як відходить
аби не для себе

тоді утішає хвостом корова
двометрова горила обіймає горилу
коза йде до цапа
зимородок щоб народитись чекає на зиму
їжак не їжачиться на їжачиху
комп'ютер питає півня котра година
лелека ворожить однією безпартійною ногою
цілують усіх навіть нікого
а щастя як скрипка чим старше тим молодше

1985, 1986

ЧЕКАННЯ

Коли нетерпляче чекаєш любові
між дзвінком і скрипінням дверей
часом пролізе курча закістляве для супу
дощ обплює
не скигли
ще подякуєш Богу
коли тільки пес прийде

1985

ПОМОВЧ

Я хотів сказати – все так жахливо –
але прикусив язика
хотів постукати
не було до кого

ПОМОВЧ

Бог говорить добре про Бога

1986

Барбарі Арсоби

Ця єдина мить дивовижного світла
коли хтось зненацька видається гарним
близький одразу як дім старий каштан у парку
сльоза в поцілунку
такий свій і звичний
ніби ви ромашкою разом мили волосся
ця єдина мить вогнем обпікає

не важся спиняти
стежки розійдуться –
самотність тіла з'єднає а душі страждання

ця єдина мить
і більше не треба

те що тільки раз – лишиться найдовше

1986, 1991

НАПЕВНО СПАСЕТЬСЯ

Той кого кохають напевно спасеться
хоч люблять тому що не розуміють
тільки часом буває охоплює подив
ніби місяць нечема догола роздягнувся
той кого кохають напевно спасеться
ти часто десь бродиш а хтось тебе любить
під вікном чекає бо подих на шибці
грішиш дуже часто – сльоза тебе зцілить
а любов уже чиста бо під кінець плаче
як лев несміливо повернеться задом
коли близьких замало тоді Бог пригорне
це тобі на старість скаже мудрий равлик
печаль стара брехуха воду каламутить

час вже поза часом
слово понад словом
зоря через квартиру дасть тобі по лобі
розбійник на трьох цвяхах за нас всіх страждає

напевно спасеться той кого кохають

1986, 1994

ПОВЕРНЕННЯ

Відійти від світу – зануритись у Бога
а потім знову сюди повернутись
щоб могли сказати – бачу все інакше
те що неважливе тепер стільки значить
як перо що вивільга в Африці згубила
як каштан що падає й стукає в могилу
хлопцеві що знайшов був хруща неживого
в того було два вуси короткі й зухвали
шепнути – дивись він готовий мандрувати далі
святу Агату будить на добраніч
Те що безсмертне усе помирає
люди рослини тварини і птахи
дощ блазень що поляв сонячний годинник
сумна вірність назавжди хоч не на сьогодні
Відійти від світу – зануритись у Бога
а потім знову вернутись на землю
обійняти мавпу і гостре каміння
черепак бо до шлюбу йдуть найповільніше
Усе що приносять Невидимі Руки
бачиш ось жінка бігає вокзалом
чекає на когось а він не приїхав
плаче і не знає що так мало бути
бо любов за нас старша і більша за щастя

Бусел у гнізді повертається за сонцем
щоб своєю тінню пташат затуляти

мудрість теж за нас старша – тож чого боїшся
– не скигли над вухом як чоловік змерзлий

– адже ми з тобою могли не зустрітись
Хто звідти вернувся – не питає нащо

1986, 1994

126

Як і

128

Як Твардовський

ЗЕЛЕНЬ

Віра коли ще не вміємо вірити
надія коли ще не вміємо надіятись
любов коли ще не вміємо любити

сміються бруньки молоді
свіжа зелень рання

що старість приходить остання

1987

ВИГНАНЦІ

У Біблії не сказано чи Адам із Євою цілувалися
багатьом сьогодні це зовсім байдуже
хоча спершу живеш а думаєш потім

цікаво як це було чи відразу за брамою
може дивились на золоті чорні зорі
казали мабуть тут також будемо любити
любов недосвідчена вже біжить за нами
а раєм ходити важче ніж землею

не знали навіть як в очі дивитись
чи ховати зворушення чи цілувати одразу

любов одну тільки можна скрізь зустріти
до вигнання і після любов така сама

1987, 1989

КОЛИ КАЖЕШ

Александрі Івановській

У листі не жалійся
не пиши що життя б'є по шиї
безвиходей просто нема на землі
хоч Бог замкне двері та вікно відчинить
спинися поглянь
спадають із хмар
менші більші нещастя так потрібні для щастя
у звичайних речей спокою навчайся
і забудь що ти є коли кажеш що любиш

1988, 1989

ТЕРПІННЯ

Терпіння – спокій нехай так і буде
любов – із Невидимим мовчазна розмова
радість – Його руки
смирення – це Він від людей сховався
сніг – вдячність до останку
бо цілує могили
Хрест – коли любов іде задалеко

1988, 1989

ВІРЮ В РАДІСТЬ

Вірю в радість ні з того ні з сього
в ангела що впав із неба щоб пограти в сніжки
у серце що хоче всього і ще трішки
в усміх
що хтось собі вигадав решту-решт
і питає навіщо і що далі
у матір що зникла за ворітьми саду
у Бога без доказів бо Він є насправді
і дуже не любить про себе теорій

1989

ГОЛУБЕ

Голубе з Ноевого ковчегу
вороне що поїш Іллю
осле й воле з Вифлеєму
псе що облизував Лазаря
гуско що переставляєш ноги одна за одною
півню що рано будиш
так кричу

а вони на це
забирайся
людей нам досить

1989

ПОЧЕКАЙ

Коли молишся – треба почекати
на все свій час
це знають пророки
перестань сподіватися коли просиш
бо у майбутньому непочуте дозріє
те що не здійснилося
тільки тепер стається
Бог уже все знає навіть серед ночі
куди поспішають працюючі мурашки
любов повірять дружба зрозуміє
не молись якщо чекати не вмієш

1989

БОЖЕ

Боже якого не видно
якого колись побачу
приходжу безробітний
стаю у хвості
прошу в Тебе любові наче тяжкої праці

1989

ЧЕКАННЯ

Подивися на пса прив'язаного під магазином
він про господаря думає
рветься до нього
стає на дві лапи
господар для нього подвір'я луг ліс дім
хвостом сумує
очима біжить за ним
поцілуй його в лапу
бо він вчить як Бога чекати

1989

НИЧОГО НЕ ЗНАТИ

Бути любленим тільки про це ще не знати
весь час наливати в один кухлик чаю
мішати однією ложечкою
купити один квиток
у звіринці самому на слонів дивитися
втішати себе що заєць бігає самотньо
шо часом наречений цілує як риба
тим часом Той що любить іде просто з неба
суниць білі квіти несе з гущі лісу
дрозда брусниці козенят привітних
чебрець що нагадує чимось материнку
тишу яка навіть кожен гріх загладить
Він створив п'ять мільярдів людей у світі
і шукає одну щоб із нею зустрітись
бути любленим тільки про це ще не знати
щоб було до лица засипає снігом
приносить ялинку ніби від нікого
каже треба піти щоб не проминути
майже крадькома на зустріч покличе
над воду в ніч осінню там тепліше ніж у полі
опера жаб знайомих недовга та гарна
місяць звідкись взявся не знає що далі
окрім того що щастя не буває двічі

бути любленим і про це ще нічого не знати
самотність найближча посестра любові
любов така велика що її всю не видно
до кінця вже неясно бо все уже збоку
а смерті ніколи вірити не можна

1989, 1990

Яніні Гаубенсток

Яка це радість
помагати
нести
бігти до хворого з висолопленим язиком
власне серце нести як у гарячці
роздавати
і все почуватися
безпорадним
бути нічим
аби Бог міг діяти
все дається відтоді
коли для себе нічого

1990, 1996

БЕРЕЖІТЬ

Осле з ангелами
засмучений Закхею на зеленому дереві
четвертий царю що хотів скоротити дорогу
і прийшов до Вифлеєму запізно

аскете з голим гузном
усміху

бережіть
нас від цілковитої серйозності

1991

ВІРШ ІЗ БАНАЛЬНІСТЮ ПОСЕРЕДИНІ

Не бійся ходити по морю
невдалого життя
усього найкращого
точної суми неточних даних
любові не для тебе
чекання на нікого

притули у цей час скрушний
вуха до подушки

бо те що стається з нами
приходить з-поза нас

1991

ВІН

Тінь під вікном
зупинилась
наді мною хмари мандрують
вдам що мене немає
не чую
стукає
не відчиняю
думаю: – Пізно темно.
– Хто? – питаю нарешті
– Твій закоханий Бог
і любов невзаємна

1991

УСЕ ТАК ПРОСТО

Моя мати така свята що у нас удома
лише через скромність чудес не робила
відійшла – помагає хоч її не видно

адже все так просто сумнівів немає
всі знають що любов від смерті не вмирає
невидимим стати не зашкодить нікому
у справжньому світі менше явних ілюзій
те що бачимо може бути обманом
наче штучна щелепа допасована добре

у березні гадюча цибулька блакитне горнятко
догори підняла і сховалась швиденько
скільки невидимих коханців на світі
таких що запізно і таких що зарано
квітів вересу які цвітуть одночасно
бо люблять з'являтися і відходити разом
коли час мчить як куниця за вивірку швидший

те що любиш завжди буде видно
хоч буває всяко бо ж кажуть нерідко
краще два старих дядьки ніж дві старі тітки

1991

142

Як

144

Як Твардовський

ПРОХАННЯ

Сам я добра не робив
ані багато ні мало
це часом моїми руками
ангели роздавали
любити не вмів я також
сильніше чи слабше
це любив через мене
хтось інший кращий
догм я не міг зрозуміти
вранці вдень серед ночі

вірю що Ти поясниш
мені затуливши очі

1991

НЕ ЖУРИСЯ

Не журися що любиш
а до тебе не пишуть
не телефонують
мороз надворі а ніхто тобі пальта не застібнув
під горло

у шафі міль тобто невдаха-метелик
тут навіть назавжди
є лише звідти і звідки
серце що любить
нічиїм не буває
самотня жінка рідко самотня

знаю – це банально
але в банальному небанальне таїться
мудра бджола мед із бур'янів збирає

малі поети часто добрій справі служать

1991, 1992

КОЛИ ДОЩ

Коли дощ прийде поговорити із землею
жуки не вийдуть потішити у дорозі
у нічних страхах
у негоді
тим що люблять і одне одного більше не побачать
тим що програли тому більше значать

дай Боже щастя

1991, 1993

РОЗЛУКИ

Так довго були разом так багато єднано
тіла навіть на віддалі в листах цілували
та розлуки приходять зненацька й знічев'я
якщо Бог розділить то потім з'єднає
найдовша та розлука по якій живеться
так мов серце розірвалось і нічого не сталося
розлуки що приходять коли цього не знаєш
і ніхто не збагне що тут і до чого
навіть жирафа що тягне шию аби більше знати

але жирафа тактовна
тож не скаже ні слова

1991, 1995

НЕ ТІЛЬКИ ПРО ЧАПЕЛЬ

Пишу про чапель що встають як ранкові зорі
про їжака з витрішкуватими очима
про абрикоси що походять від дідуся мигдаля
сміються що в них є дерева гінекологічні
про слона з проблемами бо сісти не може
про дворнягу серцю милого бо потроху виє

Бога найлегше знайти якщо не писати про Бога

1992

БОЯВСЯ

Я боявся зір гіршає – не зможу читати
пам'ять слабшає – писати не вдасться
тремчу мов загорожа яку вітер колише

– Спасибі Боже бо подав мені лапу
пес що книжок не читає і віршів не пише

1992

БОГ ЧИТАЄ

Бог читає вірші до смерті забуті
одразу важливі не просить нікого
як бусел що вирішив завжди бути собою
такі близькі що не йшли до друку
самі себе полюбити боялись
як співун що мав співати і в траві сховався
пробиватись не вміли були нещасливі
від життя тікали багато любили
немодні як Попелюшка вимашена в сажі
те що нове швидко старіє як завжди
вбрані по-простому наче старі люди
такі забуті що їх Бог не забуде

1992, 1994

ЩО ПРОСИТЬ ЛЮБОВІ

Всемогутній Бог що просить любові
Він усемогутній тому не все може
якщо дав вільну волю
любов сама тепер
вибирає як знає
робить що захоче
часом зворушення як перелісок щастя
тих що одразу навесні полюблять
буває байдужість себто все дуже складно
кущі голоду так близько тому незнайомі
любить чи не любить крик а не питання
тому очі у звірів сумні та великі
сплять в гнізді спокійно
шпак шпахича шпачатко
Бог що просить любові
простить зрозуміє
Всесильний все зможе
і також заплаче
Всемогутній як любить то стає найслабшим

1993

ВДЯЧНІСТЬ

Є така вдячність що дякувати хочеш
але станеш стовпом бо кому не бачиш
адже ти не сам коли потайки плачеш
Невидимий з тобою як каштан впаде поруч
є така вдячність що хочеш цілувати
очі волосся невидимі руки
повітря рясну зливу
дитячі санчата зиму
дім батьківський що згорів із портретом безвухим
розлуки немов випадкові
коли жити не живеться й померти не можна
є така вдячність що дякувати хочеш
за те що несуть тебе незнайомі руки
те чого не хочеш стане у пригоді
на небі шукаєш у натовпі і не знаходиш

1993

МОЛИТВА

Свята дівчинко з сірниками
хорони нас від стариганів
які ниють що всюди зло
нарікають що нас дурять
і нам про це не кажуть

а нам любе рожеве поле
коли збіжжя сходить
нагідки що відцвітають у жовтні
золоті цілковито бджоли
ліщина на якій ростуть водночас квіти й горіхи
зустрічаємо в саду Матір Божу
живемо із кудлатим псом поруч
невидимі руки все ближче
бачимо більше

і глибше

1993

МОЛИТВА ДО УСМІХУ

Усміху коли болить голова
усміху коли страждаємо
усміху коли грошей на завтра не буде
усміху коли кожна гава ходить як пава
ближній прийшов до церкви і бурчить на ближніх
усміху коли коза з дива як укопана стала
отець душпастир не лякає бо простягнув ноги
коли невіруючий молиться тихенько

ростуть у начальника на голові роги
коли Єва Адама виряджає з Раю
темно все дорожчає скрізь черги до кас
усміху Агнче Божий помилуй нас

1994

ГЛУХА КРОПИВА

Цвіте білим глуха кропива
усіх рятує тому щаслива
поможи дихати кволим
кашляти й чхати хворим

1994

ЗВІРОБІЙ

Звіробій слухняна травиця
у ніч купальську квітує
дар із Божої аптеки
шлунок печінку лікує
добре нам із тобою
друже наш звіробою

1994

КМЦН

Кмине я дуже вдячний
що хліб їсти з тобою смачно
ростеш скромно несміливо
не любиш щоб тебе хвалили

1994

КРОПИВА

Ян рідко коли був хворий
жив дев'яносто років щасливо
на похороні казали що він
купався в кропиві

1994

МАЛИНА

Малину ми п'ємо малими
дім батьківський хворіють діти
бабуня дає малину щоб впріти

1994

158

Ян

160

Ян Твардовський

МЕЛІСА

Гіпократ уже знав про мелісу
жовч і нерви лікував нею
мелісо чудова травице
після тебе солодко спиться

1994

М'ЯТА

М'ята любить поважає цінує
проходить очищає рятує
більше ніж просто цілує

1994, 2002

НАГІДКА

Нагідка яскрава лелітка
з жовтогарячими квітами
від червня до жовтня квітне
лікує в'яне всихає
думає про інших недужих
про себе їй байдуже

1994

РОМАШКА

Ромашкою голову миють
горло полощуть
щоб грип не звалив із ніг
і для того й для сього
згодиться для всіх

1994, 2002

РУТА

Рута сіро-зелена
із жовтими квітками
коли хтось розізлився
рута понизить тиск

1994

СОБАЧА КРОПИВА

Росте під парканом
у занедбаних парках
на найгіршій землі
серце лікує тобі

1994

ШАВЛІЯ

Шавлія червлена шалена
все-таки нас любить
не цілує нас в губи
а лікує ясна і зуби

1994

ШИПШИНА

Не дика освоєна шипшина
як добра стара дружина
коли дуже погано все
вона дасть вітаміну С

1994

СИВА ПЛИСКА

Смерть любові потрібна
як сіль її скріпить
дорогі померлі до нас тепер близько
у снах підходять навшпиньки
листи до нас пишуть
тільки в розлуці усе пам'ятаєш
як пахли горіхи сушена лаванда
як у щоденнику дядько любив тітку
смішив жарт про кухню з видом на цвинтар
над водою зеленою ми удвох зустрілись
у тиші тоді себто як соромиться слово
сива плиска підглядає на високих ніжках
над Нарвою звуть її стара наречена
Бога не можна довести
Бога пізнають по тому
що серце розривається й світ не проминає
є село де кроликів можна полюбити
життя любов зменшує забирає нищить
смерть її рятує тепер і назавжди

1994, 1995

Любов приходить відходить
то з нами то раптом зникає
може побігла до лісу
цілувати молоді дерева
чому за столом не сяде
не послухає бодай трохи

ох цей страх що не любимо
як любов шукає любові

1994

У ГРУДНІ

У березні прилітають зяблики
кожен від горобця не більший
у травні промайне вивільга як у блакитному
Фартушку дівчинка
у жовтні шпаки чорніють
у грудні любить
подає нам руки
чемно прикрашена на смерть ялинка

1994

ОСТАННЯ

Віра – це довіра назавжди тому єдина
надія – час без прощання
перша любов – справді як бичок
дивиться на небо
щоб побачити землю

остання любов – відчуває прекрасне

1994

ЗАБУДЕ

Забуде мене той хто вірші читає
забуде шпигун-місяць
податкова й жінка
пес що мою голову лизав священичу
і той що листок подав мені
зірваний із хреста
забуде липень серпень
цупка пам'ять
чайка насмішниця метушлива квочка
для кожного врешті
виростає щаслива
незабудка що все забуває

1994, 1995

П И Ш У

Александрі Івановській
завжди назавжди

Пишу те що бачу не вигадую нічого
у журавлів ноги ростуть швидше ніж крила
крук два гнізда виє щоб були на зміну
чорна вільха листя скидає зелене
пелюсток в маргаритки дев'яносто вісім
як Платон нас любить кожен вепр у лісі
Невидимий несе мене як курча миршаве
пси не виють тобто дивуються самі
пізно час молитись
забудь мене
амінь

1994, 1995, 2002

*SUNT LACRIMAE RERUM ET
MENTEM MORTALIA TANQUANT*

Залишились самі
наперсток
миска мілка й глибока
дзеркальце доброї бабуні
вовняне ряденце
червоний глиняний півник
фотографії з хворим серцем
канд. д-р проф
як пишні оздоби

Речі ридають по тобі

1994, 1996

ВІРНА

Є така любов що не помирає
хоча закохані в різні боки підуть
залишаться в спогадах листах подарунках
в милих суперечках – Що краще для Адама
чи Єва назавжди – чи ребро як спершу
залишаться справжня в бузковому
листі коли не розуміючи все розумієш
знаєш що першими будні дні воскреснуть
хоч сиворакша на землю нехотя сідає
залишаться в іграх і каштанах в парку
в щасті яке наче білий гриб сховалось
між смертю секунд на годиннику
те що буде вже було і почнеться спочатку
є така любов що не помирає
хоча закохані втечуть у різні боки
покинута як пес самотня
вірна навіть невірним що гуляють небом

1995

174

Як

176

Як Твардовський

ЯК БИЧОК

Не скаржся що пітьма на тебе як бичок скочила
якщо є очанка що проміє очі
не скигли – бідні легені наші
бо поруч росте мальва що лікує кашель
короткий хвостик п'ять пелюсток колом
засоромлена як школярка що спізnilась до школи
не нудь що світ сірий. Крячок у всяку погоду
біжить у червоній шапочці над червоним дзьобом
не бійся що любов хмарою заступає сонце
якщо Бог тобі ангела дав за охоронця

1995

ПРОХАННЯ

Молюся за любов
яка справді любити вміє
така що прийде одразу
без надії

1995

ТРОШКИ

Роки минають
мене тепер зовсім трошки
вже майже мене немає
тим часом росте волошка
розтертий деревій пахне як хризантема
сова морщить брови
кмин освячує смак обіду
веде закоханих
від борщу до любові

1995

* * *

Тут не треба розуміти
зрештою нащо й для чого
вчора завтра сьогодні
серце без пари біжить
потовчене все
як червоне яблучко
на хрест

1995

ЗА ВЕСНУ

За весну літо осінь дощі та зиму
за те що не вдалося
за розхристаний розпач
за нічну красуню що цвіте у зливу
за те що троянди колючками сміються
за те що спершу зморщиться
тіло потім розум наприкінці серце
за те що від Анни Ягелонської
лишилось тільки одне горнятко
за поступ і всі новини
що як бабуся ледве дибають
за ніщо за любов невзаємну
кажу спасибі

1995

С

За весною літо
за літом осінь
за осінню зима помре
А як же Бог?
Він зараз є

1995

ЩО ТИ ЗНАЄШ

Що ти знаєш про страждання
любов печалі
як коням що бігли на війну боліло
бачу небо спокійне посивіле
і не знаю
що далі

1995

ПОЛЮБИТИ

Полюбити людину щоб стати самотнім
бути із найближчим
аби стати далі
нічого
так треба
бо така дорога
насправді це щастя
відкривються очі
людської любові зупинка убога
любити людину щоб прийти до Бога

1995

БІЛЬШЕ

Більше ніж весна бо хрущі повмирали
більше ніж літо бо гриби повиростали
більше ніж осінь бо сонце не гріє
більше ніж зима бо смерть починається
любов велика й мала
божевільна така сама

1995

ПРО СВЯТУ ЦЕЦИЛІЮ

Сліпа свята Цециліє
немає тривоги
лиш музика
що навпомацки
побачить Бога

1996

СПОКІЙ НЕСПОКІЙ

Листи відпочинуть
бо весь час читались
фотографії в руках
як кохане тіло
телефон клацне
– ну я й натерпівся

спокій бо вже серце
битись перестало

1996

МАТЕРИНКА

Плакав ліс
петрушка що під снігом перебула зиму
пирій як молоде жито
плиска що під Твій покров хвоста ховає
стебло що хотіло бути нічим щоб стати кимось
їжак як завжди крутив холодним носом
земля нервувала
що материнку збирають тоді як вона зацвітає

1996

ЛЯСНУТИ ПО ЛОБИ

Це для вас
цвіте верес
маслюки сплять привітні
до вас біжить синичка росичка
святі листи нечемні
вже назавжди
непевні
скільки років щоб знати
ляснути по лобі сказати
любові нещасливі
щасливі

1996

ТІЛЬКИ

Віра біля віри
надія біля надії
як жайворонок смішний і серйозний
замалий у просторі
тільки любов як море
від моря до моря

1996

ДІДУСЬ УЖЕ НЕ СКАЧЕ

Ялиці не шумлять на гірських вершинах
ялини ростуть нижче не плутай їх із ялицями
ліщино яку минають громи й блискавиці
березо яку садять на могилі з північного боку
щоб плакала за померлим не затуляючи сонця

– Дідусь висох як скіпка скакав замолоду тішився
грабе що дощ п'єш ніби з душу
яворе що терпиш закоханих довго

на корі тобі видряпали моє серце ні для кого

1996

ВІДВІДИНИ

Померлі в снах приходять тільки двічі
вночі
– тоді завжди прокинешся
і зранку щоб краще запам'ятати

померлі завжди приходять до людей живими

1996

190

Як

192

Як Твардовський

ВІРШ ІЗ ХРОНОМ УСЕРЕДИНІ

Зворушення – це часу проминання
був дім і немає дому
блаженної пам'яті зникли дерева качки ворони
крісло на ганку
рушниця що хорта дражнила
дама що мала прийти чверть по третій і не з'явилась
листя берези що жовкне найраніше
дуже старих поетів нечитані вірші
портрет бабці занудної гарний як і треба
листя хрону на якому хліб пікся для тебе
хлопець сказав що любить і на війні загинув
так любив що сміявся в останню хвилину

щастя – це проминання нам теж зникнути треба

1996

СТАРІ ЛЮДИ

Не люблять таблеток
п'ють аспірин кривляться
чекають на любов добре серце
що тато й мама повернуться
як у дитинстві дивуються всьому
чекають гостинців
радіють різду ялинці
весни виглядають у шибку

Старі – це діти що виросли зашвидко

1996

НЕЩАСТЯ НЕ НЕЩАСТЯ

Є такий усміх що живе у зневірі
коли скрізь усе чорне значить є щось біле
часом дрізд у журбі тобі заспіває
– твою любов зболену Бог як хліба чекає
нещастя не нещастя коли щастя немає
є усміх що на цвинтарі знайшов собі сховок
кожен покійний вмирає значить живе знову
нехай його не видно приходить додому

сідає за столом при лампі читає
часом в капцях ходить щоб нас не збудити
людей до людей тільки смерть наближає
дивуватись нічого так воно й буває
бо ті хто на небі потайки сумують
от би кроликам удосвіта нарвати кульбаби
тітку з гаманцем не пустити з дому
усміх часом молиться так просто – о Боже
тут любов відходить але не зникає
ті що дуже люблять разом страждають
усміх і з цитриною усміхатись може

нарікаєш що світ сумний як кисла капуста
а в світі завжди є невидимий усміх

1996

195

Ще одна молитва

ЗНЯТТЯ З ХРЕСТА

Із голови починаю
чи болить уже не питаю
смерть цих питань не любить та й нащо
з-під зтяжкого вінця відгортаю волосся
пасма плутаються як отара овець
потім терен виймаю
цілую в руках тримаю
рахую вголос раз два три
вперте нестерпне потім сумне веселе
як червона дитяча крейда
витираю сльозу що в Нього по щоках тече
вона вже холодна але ще пече
нарешті вириваю з цвяхів ноги руки
далі не знаю що далі
тепер хай світ западеться
молюся до серця про серце

1997

196

Ян Твардовський

НА РУКИ

Називають тебе потворною
тікають хто куди зуміє
беру тебе на руки
як кролика на щастя

смерте – найбільша надіє

1997

ДВА ОСЛИКИ

Домініці Смащ
на 9-й день народження

Прийшов ослик із Вербної Неділі
тицьнув мене носом
питав очима
– Ослику, – говорю, – дай мені лапу
щоб ми від радості удвох ридали
Ослик каже: – Христос натовп навколо
під копитцями в мене гілки вербові
– Ослику, – говорю, – не знаю що далі
бо мені твої сльози печуть у горлі

Священик і ослик стають на коліна
верба на сонці золотіє як очі
потім замовкнуть
вуха прищулять
як два ослики Великодньої ночі

1998

НЕПОМІЧЕНІ

Непомічені вірші
як діти з вадами
ходите по колу шукаєте пари
від Богородиці до святої Клари
ваше серце
відкрита рана
недруковані незнані

Знаю що зроблю після смерті
з вами залишуся назавжди

1998

199

Ще одна молитва

ТРЕБА

Мені треба старосвітський місяць
принаймні передостаннє місце
святий що німба не носить
пес що гавкає на щастя
лист від сестри покійної
як обрізані коси

1998

НЕБО В ГАРНОМУ НАСТРОЇ

Небо в гарному настрої
хоч глибока осінь
місяць застудився
срібний шмаркатий
а так все як завше
поминки родичі печальні
каштани оплакують каштани останні

а нещастя – це щастя
тільки тепер інакше

1998

КРИК

Дивлюся Ти на хресті тремтиш
у Тебе гарячка
бік розбитий
а я прийшов накричати на Тебе
що Тобі надто добре на небі

1998

* * *

Сум невіри
жаль довгий як три вусики сома
хтось дуже важливий смішний сьогодні
як кіт у чоботях

не важливий але важливий
віднайдеться потім

1999

КРУГЛИЙ

Самотність серед людей
розбита дорога
телефон як спляча риба
поштова скринька пастка для серця
може пес тебе втішити своїм хвостом сивим
горобина до губ тягнеться красива
дивна
круглий стогін
самотність без Бога

1999

ЗВичайна

Не святковий
простий буденний
такий що приходить у середу після вівторка
його не хвилює погана погода
спокійний усе добре звісно
хоч молоко прокисло
не кричить криком
що мале завжди завелике
каже що втомлені люди
бо в них два серця у грудях
знає що хтось згрішив по дорозі
з бороди в нього капають сльози
на кухні
в передпокої
на порозі
мій Бог звичайний буденний

2000

Мені снилося небо
для пса вірного після смерті
для півня що не за гроші будить
для свинки що на свячене свою шинку давала
для овечки що перед смертю ридала

Нехай святий Рох не нудить
що на небо йдуть тільки люди

2000

МІЖ СІРНИКАМИ

Я боявся – світ нестерпний
як крук що кружляє байдуже
Раптом прийшла дівчинка просить
відправити за Андерсена службу

здивований – обіймаю її руками
знаю сльоза теж світить між сірниками

2000

ІНАКШЕ

У вічності все інакше
не збагнути що і до чого
тепер просто любиш
дуже коротко тобто довго

Вічність – це любов одразу
вже назавжди не натрошки
тож радійте померлі діти
одноденні метелики мошки

2000

НАСТАНОВА

Суниця пунктуальна завжди в середині червня
грак досвідчений полетів на захід
зозулинець венерині черевички
сандалі принцеси
гриб моховик підсвинок
зеленушка із жовтим червцем влітку прегарно зелена
ще червоні рижики
коричневі підберезники осінні
не лайся до лихої години
бо світ красивий

2000

ПОТИХЕНЬКУ...

Не лякайся мале стадо
жучку без пари
сонечко що в руці
прикидаєшся мертвим
сіра жабо
ропухо зелена
ротики що цвітете від травня до морозів
сойко з гузенцем білим
чорним хвостом і крилами
одна сльозо тільки раз і щоразу
один Христос до тих хто не вірить
іде потихеньку

2002

БАЧУ

Знову бачу твою лампу
на стіні носа смішного
шафу теплу від одягу
до побачення довге
клямка на дверях
черевики човгають
кожен спогад
це наша зустріч
пам'ятати найлегше
як когось вже немає

2002

ЧОРНИЦЯ

Чорниця близька як сестра і брат
захищає свою незвичність
її не виростиш у жоднім саді
ніхто не приручить чорниці

2002

КОЛИ ЛЮБИТЬ

Я сам-один залишився
кажу до песика тихо:
– Зелена ящірка коли любить
стає блакитна

2002

ОДИН СВІТ

Двох світів немає
світ один тільки

небо ходить землею
земля ходить небом
радіє кожній ромашці
подає воду пташці

любов звідси і звідти

2002

ВУХО

Праве вухо чує
ту любов що зараз

а та що минула
– і більше не прийде –
та любов завжди в лівому вусі гуде

2002

НА ДОБРАНІЧ

Ніч від дня важливіша
хоча нам здається
що все інакше
насправді це правда
бо вночі можна відкласти вбік тіло
перевірити чи є Бог
якщо є мовчання й молитва

навіть коли говорити не вийде
вуха у ночі затулені й здивовані
як два кленові горішки
що зрослись назавше
ніч усім нагадує знову
вночі людина людину починає з любові
хоча день галакає заглушить
хоча час мчить як заєць
ніч за день ясніша
поцілуй. На добраніч

2002

ЛЮБОВ

Не ламай рук даремно
над спасеним світом
сон-трави квіти широко розкриті
наші земні клопоти марні тож немарні
біль через абищицю а так псував нерви
хтось далекий зупинився близько
вічність тоді навіть коли ще нескоро
чорна мурашка брунатно-червона зі споду
не журись що ніхто тебе в очі не цілує
любов не від цього світу кожного здивує

2002

ЩЕ ОДНА МОЛИТВА

Березо білокора струнка цілюща
Братки польові що очищаєте кров
Вовча ягодо беладонно красуне від червня
до серпня
якою закрапують очі щоб зіниці були широкі
а очі блищали

Глуха кропиво схожа на звичайну кропиву
Горіху волоський добрий на наливку
Деревію на рани
Звіробою який збирають у ніч на Купала
Золотушнику яким лікувався Мартин Лютер
Калино яку плутають із горобиною
Квасоле від насіння до стручка
Кмине знаний іще за царя Панька
Конваліє що лікуєш рани
Кропе без якого не обійтися
Кропиво з волокон якої роблять тканину
Лавандо запах якої нагадує бабусину шафу
Липо царице дерев
Любистку що прокладаєш дорогу від шлунку
до серця

Майоране що лікуєш застуду
Малино потогінна і добра на зуби

Материнко що цвітеш від червня до вересня
освіжаєш подих

Мелісо потрібна не лише пасічникам
М'ята що повертаєш до тями непритомних
і вбиваєш бліх

Нагідко з помаранчевими квітами
Наперстянко на серце
Омело про яку кажуть що росте не з землі а з неба
Підбіле жовті квіти якого віщують весну
Ромашко що лікуєш не тільки людей і звірів
а й рослини що ростуть біля тебе

Хмелю що присипляєш
Хроне добрий для апетиту
Цибуле що вичавлюєш сльози і розважаєш
Цикорію мандрівнику що ростеш обабіч дороги
як їдемо у село

Часнику що відганяєш лихе око
Шавліє що полегшуєш біль

Не залишайте нас навіть тоді
коли під парасолею дощ холодно й темно

2002

РОЗРАДА

Сумно любов невзаємна
дали гарбуза на мисці
розрадить чорна редька
найближча сестра редиски

2003

СКАРБ

Ті хвилини коли ми вчилися
смирення як ревні учні
замкнув я щоб не пропали
на золотий ключик

2003

ПО ЧЕРЗІ

По дорозі до Бога все якнайліпше
отже по черзі
жахлива погода
грошей так мало що аж нецікаво
комусь стало гірше тому що краще
щастя і нещастя як дві руки праві
жовта енотера ввечері розквітне
Христос утішає черговим болем
спокійний камінчик став каменем в полі

2004

ПОТІМ

Не пишуть листів
не телефонують
не їздять на машинах
на небі ходять пішки
померлі

Зустрінеш їх потім

2004

ГОСПОДИ, ВІРЮ ТОБИ

Замість смерті
зволь із усміхом
прийняти Боже

під Твої ноги
як молитву
моє життя убоге

*Варшава, лікарня.
18 січня 2006 року*

*Перекладено за: JAN TWARDOWSKI. ZAUFAM CI DRODZE.
WERSZE ZEBRANE 1932-2006. WARSZAWA 2007.*

АГМЕНТИ ПРОЗИ

ФРАГМЕНТИ ПРОЗИ

О. Ян Твардовський у вікні своєї кімнати.
Варшава, 10.06.2003 р.

ФРАГМЕНТИ ПРОЗИ

ФРАГМЕНТИ ПРОЗИ

АНГЕЛ

Думаю, що вірші мають свого Ангела-хоронителя, котрий ними опікується. А коли говорити про мене, то я склав молитву до Ангела-хоронителя моїх віршів. Я молився, щоб вони або померли, або потрапили до людей.

Молюся до Ангела-хоронителя моїх віршів, щоб він давав те, що найважливіше, і нікого не повчав.

БЕЗСМЕРТНІ

Згадуємо Усіх Вірних Усопших у свято всіх начебто померлих, тих, що у мить своєї смерті щезли з-перед наших очей і стали невидимі. Навіть не залишилося від них тіла, тільки останки, те, що від них зосталося, що іще за звичкою розчісуємо, прибираємо, обмиваємо, освітлюємо свічками, – а це вже тільки земля, по якій топтатимуться люди, стрибатимуть вивірки, земля, на яку падатимуть каштани.

Чому в поминальні дні на цвинтарі приходять безліч людей, сила-силенна віруючих і невіруючих, яких живить спільна віра?

Чому часто люди, скупі для видимих, щедро розкидаються грішми для невидимих, витрачаючи купу грошей на свічки й квіти? Це не лише традиція, але й віра в те, що любов сильніша за смерть.

Один із французьких трубадурів писав:

Вона така гарна, що любити її не посмів я,
Вона така гарна, що зникнути їй довелося.

У цих словах є істина: Той, кого любимо, не може померти.

Безсмертя – це наслідок справжньої любові.

Люди не відходять назавше. Ті, що відійшли, прекрасно знають, що ми до них приходимо, відвідуємо їх, шукаємо з ними контакту.

Два світи, живих і мертвих, взаємно перетинаються і впливають один на одного.

Думаю, що ті, хто відійшов, навіть більше присутні. Вони також шукають із нами контакту. Хоча б тоді, коли приходять до нас у снах, коли хочуть нам щось передати. І це дуже оптимістично.

ВІРШ

Писання віршів – це також навертання самого себе.

Вірші, що пишуться, часом оновлюють спосіб передання віри. Принаймні намагаються, так мені здається.

Гадаю, що вірші – це різновид розмови: автор хоче передати щось із власних переживань. Найважливіше – говорити власною мовою. Не наслідувати, не вдавати модерного. Так писати, ніби говориш до когось близького.

Вірші об'єднують людей далеких, на перший погляд, одне від одного.

Той, хто пише вірші, намагається передати іншим свої почуття, зворушення, переживання. Так, ніби пише листа, щоденника, спогади. Вірш – це ще одна спроба знайти контакт з іншою людиною. Звісно, є люди, яким вірші не потрібні. Але є й такі, що їх читають, переписують, знають напам'ять. Це вразливі люди, а люди вразливі – нехай навіть їх небагато – дуже важливі.

Почуття гумору – це Божий дар. Людина, що здатна всміхатися і має почуття гумору, навіть у хвилину відчаю бачить Бога, надію і перемогу добра.

Уявімо собі, що навесні йдемо вулицею у центрі міста або сільською дорогою і в калюжі, повній болота, сажі, кінського гною, бачимо клапоть блакитного неба. Людина через бруд може раптово побачити чистоту. Це несподіванка, яку може показати тільки Бог.

Егоцентрик, що думає тільки про себе, не любить, коли з нього жартують. Боїться, що порушиться його серйозність, чеснота власної важливості. Насправді святі люди любили сміятися, в тому числі з себе. Здатність приймати жарти щодо себе – це ознака смирення.

Я люблю гумор як один із парадоксів, спосіб здивувати, а в той же час – як прояв смирення. Гумор захищає від пафосу, який завжди свідчить про зарозумілість – індичу набундюченість.

Гумор – це не тільки захист від пафосу, він може бути й свідченням такої великої віри, що навіть

жарт, усміх не зменшують святості людей і вчинків. Навпаки, дозволяють подивитися на монументальних святих як на людей нам близьких, приятних, «таких святих аж недосконалих».

Я люблю гумор спокійного усміху. Бачу в ньому ознаку смирення, внутрішнє тепло, перевіряю дистанцію.

ДЕРЕВО

Дерево таке таємниче. Виростає такий велетень і живе, невидимо черпає повітря. Умирає восени, аби на весну відродитися. Для мене дерево – це згадка про біблійний рай.

Як дерево живе?

Не отримує зарплати першого числа. Не працює на фірмі. Не виходить на пенсію. У нього немає грошей на прожиття, але воно росте, у спеку затуляє нас своєю тінню.

Якби дерево могло говорити, то, напевно, на весь голос молилось би і дякувало:

– Боже, яке я прекрасне і в той же час справжнє! П'ю, коли тягну соки із землі, їм, коли поглинаю з повітря невидимий вуглекислий газ, – і живу!

У Гаяні росте дерево, що зветься молочне. Коли на нього натиснути, починає текти молоко. Люди біжать до дерева зі склянками, як до молочного магазину.

Кожне дерево говорить про Бога. Ніхто не бачить, з чого воно живе, а воно росте, розвивається, цвіте і дає плоди.

Отче наш, Ти що еси на небесах, що сотворив усі красиві дерева на землі, аби нам було краще на цьому світі, нехай святиться ім'я Твоє.

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ КОТИ

«Учителю, – сказав апостол Іван Ісусові, – ми бачили одного чоловіка, який з нами не ходить, що виганяє Ім'ям Твоїм демонів, і ми заборонили йому, бо він із нами не ходить». А Ісус відповів, щоб не забороняли.

Фрагмент про євангельського kota, що ходить своїми дорогами. Таким котом був Никодим. Налезав до фарисеїв, але уникав їх; шукав Христа Бога, але уникав Його апостолів. Ходив у темряві, аби не бачили його ані одні, ані другі. Шукав власної дороги до Ісуса.

Котом, що ходить своїми дорогами, є, мабуть, той, кому на Страшному Суді Христос скаже: «Я був голодний, а ти мене нагодував; я був спраглий, а ти мене напоїв». Він тоді зробить великі очі й здивується: «Як це? Вважалося, що я невіруючий, я не ходив до церкви, просто давав бідним їсти й пити, роздавав одяг старий і новий, а це був Ти?!».

Котами, що ходять своїми дорогами, може, були пустельники, що ані не ступили на шлюбний рушник, ані не постукали у двері жодного монастиря. У них були свої правила, у кожного свої для себе, і, згідно з ними, вони йшли до Бога.

Котом, що ходить своїми дорогами, міг бути легендарний четвертий мудрець, що йшов до Вифлеєму.

Згідно з переданням, він ішов не тією дорогою, бо зовсім не дивився на небо і не шукав зірки. Той мудрець був лікарем, він вирушив у дорогу, думаючи, що коли йтиме від хворого до хворого, то дійде до Вифлеєму, не дивлячись угору на нову зірку. Справді, він дійшов до Вифлеєму, але виявилося, що там уже не було Ісуса, бо його забрали до Єгипту. Мудрець побачив тільки стовпа з написом: «Ми, троє мудреців, знайшли Господа Ісуса і повертаємося, чинячи добро». Подумав собі: «Я не знайшов Ісуса, але, коли шукав його, чинив добро». У переданні сказано, що той мудрець знайшов Христа лише на Голгофі.

Тоді коли стаємо дуже великими формалістами, бюрократами, дотримуємося самої букви і форми, виявімо повагу й розуміння до тих, що йдуть до Бога дорогою власних переживань.

ЖИТТЯ

Ніхто з нас не хотів народжуватися. Хтось Невидимий кинув нас у цей світ, як Оленку й Івасика у темний ліс.

Розплющуємо очі й дивуємося, що живемо.

Хто з нас хотів жити?

Коли у старого Авраама народився син, його назвали Ісааком, сміхом здивованих людей.

Народження людини тішить нас, але й дивує, як так сталося, що вона прийшла на світ?

Часом звичайна молитва, як мелодія, що грається одним пальцем лише на одній струні, ніби вправа для рук, яку розучує учень, «Богородице Діво, радуйся, Господь з Тобою», «Богородице Діво, радуйся, Господь з Тобою», підкаже, що це Бог покликав нас на цей світ і це Він покликав нас до життя. Ми виконуємо Його поклик, бо живемо.

Життя без любові – це життя без сенсу. Лише любов є сенсом життя. А що іще? Немає сенсу в чомусь іншому.

Запитав мене хтось про моє життєве кредо. Питання про кредо – це, в принципі, питання про те, як слід жити. Треба бути таким, який ти є, зберегти автентизм, не одягати масок. Звісно, це дуже важко. Треба вірити, що залишаємось у Божих руках, що наше життя – не випадковість. Треба вірити Богові, як дитина. Скеля, на яку можемо опертися, – це віра. Я хотів би бути на дорозі постійного пошуку Бога, постійного очищення й навернення себе.

ЗАКОХАНІЙ

Наймудріші закохані, бо від них багато можемо навчитися. Скільки доброти від них вчимося!

Якось відірвався гудзик від жакета нареченої. Наречений одразу скочив, як воротар, і на льоту спіймав його.

Якось одна пелюстка гербери впала з букета нареченої, а вже наречений зірвався і так різко нахилився, що у нього з тріском порвалися підтяжки.

Якось нареченого вколола голка з ялинки, і відразу підбігла наречена, щоб подмухати на хворий палець.

Від закоханих можна вчитися приємних слів: моя трояндо, моя цибулько, моя квіточко пахуча.

Закохані говорять так, наче вчили тільки ботаніку, а коли сердяться – так, наче вчили тільки зоологію: ти осле, ти баране, ти верблюде, ти цапе.

Найкращі вчителі – закохані.

Усе наше життя сплетене із зустрічей: із самими собою, з людьми, які нас люблять і не люблять, з тими, кого ми образили і хто нас образив, з тими, для кого зустріч із нами – остання зустріч.

У цьому всьому, під усім плетивом буденного життя криється приховане Боже життя. Чи вдається нам подивитися на буденність не лише ззовні, а й ізсередини? Чи усвідомлюємо, що це Бог наказує нам когось відвідати, веде до зустрічей і хоче, щоб ми сказали іншій людині щось від Нього? А може, часто тільки вислухали, що вона має нам сказати? Часом вислухати важливіше, ніж дати найглибшу, в нашому розумінні, пораду.

Якої ж великої делікатності вимагає кожна зустріч. Бог поважає самотність зустрічей, поважає, однак, тому, що дає нам шанс – нам, іншій людині. Ми так часто марнуємо гарні нагоди, бо не розуміємо, хочемо зашвидко, надто настирно, не відчуваємо настрою чи втоми іншої людини і боляче її ранимо. «Не чіпайте занадто совісті – не прочитайте її пальцями».

Захищаємо «святую справу», і раптом нас осяває думка: «Я так завзято боронив Бога, що дав людині по писку».

КУХОЛЬ ІЗ ОДНИМ ВУХОМ

Скільки разів беру в руку кухля, навіть такого, з вищербленим вухом, – дякую Богові за те, що він і про кухля згадував: «Хто напоїть, як учня, одного з цих малих тільки кухликом холодної водиці, істинно кажу вам, той не втратить своєї нагороди» (Мт. 10, 42).

Неважливо, чи працюємо за комп'ютером, чи розводимо такс, чи поливаємо орхідеї.

Важливо те, чи любимо, чи ні.

Кухоль, якого подасть той, хто любить, на перший погляд, неважливий, стає скарбом у Божих очах.

У кухля одне вухо, кумедне, бо невідомо, чи воно ліве, чи праве. Часом кухлі зовсім не розмальовані, голі, а інші розмальовані. На кухлі завжди є веселий малюнок, він ніколи не сумний. Хлопець на кухлі з одним вухом усміхається від одного вуха до другого.

Любимо малі пам'ятки, подарунки, курчат, качечок, песиків, мисочки, листи. Кажуть, що подарунки підтримують дружбу. Якраз ці малі, непомітні речі живуть своїм прихованим життям. І не лише для людей, але й для них також можна просити «вічної пам'яті».

Часто любимо маленькі речі. Вони можуть мати для нас виняткову цінність, навіть якщо інші цього не розуміють. Нагадують любов, дружбу, зустрічі, події, справи, близькі нашому серцю.

Полюбімо наші пам'ятки, подарунки. Вони нас переживуть. Це спогади наших переживань і почуттів. Мертві речі стають живими. Марсель Пруст писав, що, згадуючи, віднаходимо втрачений час із безліччю пам'яток, дорогих серцю.

Як кухоль із одним вухом, що нагадує дитинство.

238

Як

240

Як Твардовський

ЛЮБИТИ

Любити – це виходити поза себе, давати і приймати все в ім'я любові для того, кого любиш. У любові треба бути поблажливим, уміти перечекати.

Чи справді люблю того, про кого кажу, що люблю його? Бо, може, більше люблю самого себе? Любов – це не лише почуття, а й тяжка праця, а закохані про це ще не знають, коли шепочуть: «Моя трояндо, моя квіточко пахуча», – так, наче вчили тільки ботаніку. А потім, за багато років, кричать гнівно: «Ти осле, ти баране, ти верблюде», – так, ніби вчили тільки зоологію.

Справжня любов вимагає дуже багато праці. Постійно чогось вчимося: іноземної мови, дзюдо, добрих манер, як їсти ложкою чи виделкою, як працювати за комп'ютером. Вчитися ніколи не пізно. Вчимося любити, щоб перевірити себе.

ЛЮБОВ

У польській мові слово «любити» асоціюється з почуттям, поцілунками такими, що аж лящить, або із закоханістю. Чи можна обіцяти почуттєву любов навіки? Адже ж це нонсенс. Любов – це щось таке таємниче, швидкоплинне. У шлюбі люди зобов'язуються нести взаємну відповідальність одне за одного, турбуватися і не залишати одне одного аж до смерті. Подружня любов – це не закоханість, а важка й чудова праця.

Любов – це відповідальність. І щось більше, аніж почуття. Треба постійно вчитися любові, щоб вона була не тільки зворушенням, закоханістю. Любов – це служба, але якщо це тільки служба, тоді вона, мов чай, із якого вивітрився запах.

Кажемо: люби, будь послужливий, допомагай, усміхнися. Робимо з любові гарненьку чемно прилизану чесноту.

Якби любов була тільки відкритістю на іншу людину, була би чемністю. Якби була тільки ідилією, ра-

дістю, щастям, була би любов'ю, за яку заплачено відразу.

Справжня любов – та, що по-справжньому болить і цілком безкорисна.

Можна говорити про три види любові: грішну, добру і справжню.

Грішна – це тоді, коли хтось використовує любов для себе.

Добра, коли любить, але також хоче любові для себе. Люблю, але усміхнися до мене; люблю, але й ти мене люби.

Справжньої любові вчить сам Христос. Справжня любов безкорисна. Кидаюся в безодню інших, перекреслюю самого себе, йду на смерть, тому що люблю. Любов, що є болем.

Якщо шукаємо такої любові – шукаємо самого Бога.

ЛЮБОВ ЗА СПАСИБІ

Слово «спасибі», яке так часто повторюємо у розмовній мові, втратило свій чар, стало дуже заяложене, напівмертве. Воно стало вже таке звичне, що ми й не чуємо його чару. Хоча у світлі віри – це молитва, що покладається на Бога. Це слово, що вірить, у ньому стільки віри, довіри...

Коли чекаємо, сумуємо, любимо, людська любов може часом не виправдати себе, а серце «відлякає від любові». Однак смуток, потреба любові супроводжують нас від дитинства до старості. Людина постійно шукає Бога, і неспокійне серце спочине лише в Бозі. І в смутку, і в любові невід'ємна самотність, яка часто з'являється через непорозуміння, людську невдячність. Ці досвіди – що завжди бувають перевіркою на любов – дозволяють відкрити цінність любові за спасибі, бо зовсім не треба чекати, доки нам відплатить людина. Платить Бог. Любов за спасибі не очікує людської взаємності: вона віддає все і розраховує на Бога. Він бачить і віддячує за те, за що люди не здатні віддячити. Можна трудитися за спасибі, страждати за спасибі й можна любити за спасибі.

Одні говорять про взаємну любов – щасливу і не-
взаємну – нещасливу.

Справжня любов завжди взаємна. Якщо нас не лю-
бить той, кого ми любимо, то нас любить Бог. Це
любов за спасибі.

За любов за спасибі не чекаймо ні подяки, ні сер-
дечності, ані вдячності. Бог нас любить за те, що
ми взагалі когось любимо і часом по-людськи без-
надійно.

Любов треба роздавати не міряючи: не звідти до
туди, стільки і скільки, не менше ніж більше. Любов
треба всю давати.

МОВЧАННЯ

Тиша й мовчання не є ані неприсутністю слова, ані неприсутністю Бога. Вони не пуста, вони часом заради чи для Бога. Може бути мовчання без Бога, а може також бути мовчання з Богом. Думаю, що без мовчання взагалі нічого немає. Слів немає без мовчання. Слово з'являється тому, що є мовчання і є бажання назвати щось. Мовчання – це основа. Не може бути духовного життя без мовчання. Адже ж у говорінні є сила-силенна балаканини, хаосу, гріха, думання про себе.

Для мене молитва – це не слова. Це перебування з Богом без слів. Молитва – це радше слухання Бога, ніж говоріння. Це перебування з Богом у мовчанні, як закохані. Кохають і нічого не кажуть.

НАДІЯ

Здається, що назагал не знаємо, що таке надія.

А що таке надія?

Найчастіше це те, чим вона не є і чим її вважаємо. Із надією часто асоціюється туга, бажання, мрія про щастя, виїзд за кордон, завершення навчання. Така надія – це трохи непевність.

Християнська надія – це певність, що убогі, переслідувані, ті, котрі страждають заради Бога, отримують винагороду.

Надія – це терплячість чекання на те, що всі Божі обітниці сповняться.

Часто здається, що надія – дешева оптимістка, яка дивиться на світ крізь рожеві окуляри.

Тим часом надія – це також і драма, постійна боротьба між будівництвом на самих собі, на своїх розрахунках та думках і будівництвом на Божому милосерді.

Надприродна чеснота надії означає віру в те, що Бог виконає все, що обіцяв. Надія, що є певністю.

Бог пообіцяв Авраамові Землю Обітовану, і євреї, попри сумніви й зневіру Авраама, Мойсея та народу, врешті-решт до неї дійшли. Бог обіцяв Месію. Скільки років на Нього чекали, а коли Він прийшов, не впізнали Його, не зрозуміли, розіп'яли, але Бог виконав обітницю, і Христос досі між нами.

Якщо робитиму те, чого Бог від мене чекає, можу мати надію, що Він мене не залишить, навіть якщо мене ображали й переслідували задля справедливості. Можу мати цілковиту певність, що Бог завжди буде зі мною і ніколи мене не підведе.

ОСЛИК

Який важливий під час ходи у Вербну Неділю в Єрусалимі був ослик, на якого ніхто не звертав уваги. Він один у натовпі служив Христові. Христос або на ньому їхав, або вів його. Казали, що Христос прямував до міста своєї смерті. Ослик теж наражався на небезпеку. Якби хоч опирався, бунтував, а він – ні. Поводився терпляче, так, як Христос хотів. Власне, його теж треба святити.

Коли у Страсний Тиждень нам казатимуть про великі справи, пам'ятаймо, щоб не соромитися бути таким осликом, який служив Богові й ішов так, як Христос казав йому йти.

Часом боїмося, що Христос веде нас через усе більші труднощі, але він завжди веде нас на день воскресіння.

Кожен із нас є таким осликом, який потрібний Богові для Його великих справ.

П'ЯТНИЦЯ

Зі всіх днів тижня добре пам'ятати про П'ятницю. Це ні не день воскресіння, не день вознесіння, не день переображення. П'ятниця в людських очах – це день невдалого життя Христа. Але не в Божих очах.

Ми постійно нарікаємо на те, що не встигли допомогти, що у нас постійно ті самі гріхи, що люди нас ображають, що вони нам не вдячні.

Тим часом п'ятницею можна вилікуватися і заспокоїтись.

По-людськи все може бути невдале, але в Божих очах якраз те, що начебто невдале, – найбільше. День усіх Христових невдач став днем здійснення волі Отця.

Скільки всього нам може по-людськи не вдаватися. Найважливіше, однак, те, чи ми виконуємо все, чого Бог від нас хоче.

Постійно шукаємо дня воскресіння, вознесіння, переображення. А тим часом п'ятниця, день-терапія, вчить нас того, що найважливіше: виконувати Божу волю.

«Нехай твоя ліва рука не знає, що робить твоя права», – записав святий Матей (Мт. 6, 3).

Наша ліва рука здається такою невдахою. Вона завжди непомітна. Трохи незграбна. Ні в тин ні в ворота. Допомагає правій, але тишком. Важлива в музиці, коли корову доять, посуд миють, нитку в голку засиляють, але якщо хтось нам потрібний, кажемо, що це наша права рука, а не ліва.

Літню жінку цілуємо в праву руку. Праву руку подаємо, коли вітаємося. Права рука побожна, бо хреститься і купається в кропильниці.

Але, може, ліва все-таки більш євангельська, хоча жоден євангелист не писав нею Євангелія.

Може, Бог бачить спершу ліву руку, бо вона прихована. Рука-попелюшка, дівчина-служниця.

Мабуть, на небо ангели ведуть за ліву руку.

САМОТНІСТЬ

Часто-густо відчуваємо страх перед самотністю. Що буде, коли залишуся сам у порожньому будинку?

У цьому страху – наш занепад. Бо самотність починається не тоді, коли люди від нас відходять, а тоді, коли ми відходимо від людей.

Чому хтось самотній? Тому що відійшов від людей, не молившись, не допомагає. Несуттєво, що до нього не приходять, важливо те, що він перестав думати про людей, перестав ними цікавитися.

Занепад буває тоді, коли людина боїться самотності, коли забуває, що має жити для інших, щоб вони не були самотні.

СТАРИСТЬ

Бог кличе віруючу людину до старості й самотності. Не знати, чи смерть у старості й самотності не тяжча від мученицької смерті. Часто ті, хто доживають до старості й переживають самотність, забувають, що це також покликання. Коли людина дуже стара, вона не може знайти ні з ким спільної мови, бо всі її друзі повмирали, а наймолодші взагалі її не розуміють. Самотність людини, що часто багато знає, багато пережила, багато полюбила і залишається зовсім сама. Слід зрозуміти, що це покликання, з яким треба вистояти. Покликання святого Йоана, улюбленого учня Христового, якого ні не розп'яли, ні не відтяли йому голови. Коли він був уже ветхим старцем і залишився зовсім сам, тоді писав: «Любіть одне одного, бо це найважливіше».

Бог дає старість, самотність і непорозуміння, які часто оточують людину, щоб вона переживала це все в любові до Бога.

ТУГА

Любов, що завжди поєднується із самотністю, – це неусвідомлена туга за Богом.

Туга – це смуток через віддаленість.

Справжня любов – це для мене найбільша туга людини за щастям. У своїй найглибшій суті – це неусвідомлена туга за Богом. Людська любов така крихка, їй постійно загрожують якісь небезпеки, а туга, що в нас є, – величезна і триває все життя. Я зустрічаю людей, які кажуть, що пережили багато пригод, багато романів, а насправді не відчули справжньої, великої любові.

Людина постійно тужить за любов'ю. Якби після смерті була цілковита порожнеча, людина була би обдурена у своїй найбільшій тузі.

Навіть у найвзаємнішій людській любові є самотність, бо людина більше належить Богові, аніж людині. Після смерті зустрічає Бога, який її любив. Людина не розуміла цього у житті.

Тут, на землі, можна бути поетом, але на небі, певно, всі поети.

УСМІХ

Кінь усміхається тоді, як ірже. Пес усміхається хвостом. Віл, коли в доброму настрої, стає боком – вважається, що це він так усміхається. У людини, аби вона усміхалася, мають бути щоки. Щоки дуже потрібні. Якби їх не було, не було би усміху.

Усміх завжди до людей. Кажемо: обдаровуємо когось усміхом, роздаємо усмішки, розпливаємося в усмішках, себто забуваємо про себе. Корнель Макушинський обурювався, коли хтось казав, що усмішки бувають злі, нещирі. Казав, що це карикатури усмішок, «посмішки». Обстоював ідею чистого усміху.

В усміху є щось дитяче. Спочатку старіють вуха, носи. Безнадійно старіють шиї, але в усмішці залишається дитячість, щось безпосереднє, свіже.

Усміх найсправжніший, коли водночас усміхаються очі.

Кажуть, що найкрасивіший усміх у того, хто багато вистраждав.

Чим відрізняється усміх від сміху?

В усміхові є ніжність, ласка, сердечність, чутливість, емоційність, а сміх не ніжний. Він галасливий, ніби захоплений собою.

Полюбимо усміх, красу серця. Усміхнімося до усміху.
Чи знаємо, що у катедральному соборі в Навмбургу
є скульптура так званої усміхненої польки, дочки
Болеслава Хороброго, Регелінди? Вона стоїть біля
скульптури свого чоловіка, що цього разу не усмі-
хається. Щастя зупиненої усмішки, навіть у камені.

ФРАНЦИСК АСИЗЬКИЙ

Ніхто не знає, чи у святого Франциска були блакитні очі. Могли бути чорні або коричневі, як францисканська ряса, одне певно, що його очі були повні небесної блакиті, бо весь світ, яким він ходив, земля, якої доторкався босими ногами, хліб, кухлі з молоком, садовина – усе це було в його житті надприродне. Він сам бачив світ до падіння.

Жив він у складному світі, коли навколо точилися війни й розбійники нападали на мандрівників на дорогах. Церква розвалювалася. Попри те, що Франциск жив у часи, здавалося б, катастрофічні, він створював навколо себе рай, світ до гріха.

Тварини тягнулися до нього, птахи приходили не для того, щоб їсти з його руки, а щоб його слухати. Навіть риби слухали його оповіді.

Святий Франциск у покаліченому й зіпсутому гріхом світі повертав колишню райську гармонію, гармонію між людьми, тваринами й рослинами. Хоча світ був вовком, що клацав зубами і нападав на людей, Франциск усміхався до всіх, бо у кожному, навіть у вовкові, бачив брата. Через любов, яка була в ньому, повертав гармонію, лад, які перша людина колись втратила.

Кожен, хто живе любов'ю, через Божу ласку повертає гармонію, у вовкові бачить не-вовка, творить навколо себе рай.

ХРЕСТ

Коли на нас лягає хрест, часто кажемо, що, мабуть, Бог від нас відвернувся, пішов собі. Якщо був, то, може, був із нами помилково.

Тим часом Бог завжди з нами.

Тоді, коли з'являється хрест, Бог до нас найближче. Приходить до нас як приятель. Довіряє нам. Повірив, що ми підемо спільною дорогою хреста.

Кожен хрест завершується – немає безконечних хрестів. І те, від чого тобі тепер боляче, також закінчиться. Твоє останнє горе теж матиме свій кінець.

Залишиться питання: як я витерпів це випробування? Як я зніс страждання?

Щоб ми були готові, що те, що нас так мучить, матиме свій кінець, але потім залишиться питання, як ми пережили цей досвід, чи в єдності з Богом, чи тільки думаючи про себе?

Цікавимося великими подіями, перелякано розмірковуємо про кінець століття, що завершується, порівнюємо його з кінцем XIX століття. Нас тривожать напади на банки, корупція в урядах, крах на біржі, плітки про любовні історії.

Тим часом життя підсовує нам малі чудові несподіванки, на які варто звернути увагу.

Скажімо, в Англії в сувору зиму хвилюються, що їжаки надто рано прокинулися із зимової сплячки. Що буде, якщо повернуться морози?

Хтось дізнається, що нічна красуня (*Mirabilis jalapa* – як кажуть науковці) – однорічна рослина з пахучими квітами: білими, рожевими, жовтими, червоними і фіалковими – цвіте тільки увечері, в похмурі дні. Скільки в цій рослині оптимізму – всупереч світові, що боїться залишатись у темряві, і наперекір песимістам, що навіть наперекір собі радіють із будь-якого нещастя.

Можна відірватися від щоденних клопотів і запитати, чому лебідь гребе тільки однією лапою. Можна милуватися лелекою, що, стоячи на одній нозі, запобігає ревматизмові й краще намочить одну ногу, ніж обидві за один раз.

Можна дивуватися з гусей, що чвалають вервечкою. Вони зберегли споконвічну пам'ять про те, як їм доводилося дуже обережно іти стежкою одна за одною по трясовині, щоб не потонути. Цікаво, що в гусей очі збоку, але вони добре бачать, у них немає вух, але вони добре чують.

Можна задуматися над тим, чому навесні спершу прилітає соловей, а потім солов'їха. Соловей – це не лише співак, а й ніжний чоловік, що заздалегідь готує для дружини оселю.

Якось потрапила мені до рук листівка з репродукцією однієї картини ван Гога. Не були це ані «Соняшники», ані «Автопортрет з відрізаним вухом». Ця картина звалася «Перші кроки». Бачимо тут, як на тлі подвір'я, всього в квітах, мати підтримує малу дитину, що робить перші крочки і хоче йти до батька, котрий, ставши навколішки, простягає до неї руки. Усмішка дитини може відірвати від щоденних клопотів, які нас мучать.

Скільки малих прегарних справ можуть нас здивувати і відвернути увагу від власних великих драм.

Скільки важливого в тому що неважливе
скільки потрібного в тому що непотрібне
скільки усміху в тому що невеселе

44 ДО

Ті, хто жив за часів Христа, інакше дивилися на чудо, аніж ми сьогодні.

Для них усе життя було Божим чудом. Ніхто не перевіряв чуда. Воно було очевидне для всіх. На чудо очищення прокаженого дивилися як на знак Божої могутності.

Сучасна людина перевіряє чудо, піддає сумнівам, зі всіх боків підважує його ймовірність. Ми втратили свіжість, безпосередність погляду очима віри на все, що відбувається в нашому житті.

Може, ця чудесна подія очищення прокаженого для нас, що живуть сьогодні, – це такий собі Божий знак?

Чи шукаємо в його могутності джерела нашого очищення від гріхів?

ЩАСТЯ

Щастя можна шукати скрізь, аби тільки не вигаданого самотужки. Щастя, яке ми самі вигадуємо, часто буває напівщастям або виглядає потім як півтора нещастя. І навпаки, може статися так, що те, що називаємо нещастям, виявиться щастям. Ганс Христіан Андерсен хотів бути актором. Нарікав, що йому це не вдається. А зрештою, став автором казок, що перекладені на всі мови. Його «Дівчинка з сірниками» дотепер нас зворушує.

Щастя треба шукати у самих собі, не думати про щастя тільки для себе, бачити його у переборенні егоїзму, в чуйності розуміння іншої людини, у праці для інших, у жертвуванні собою для когось.

Шукаючи щастя, шукаємо того, що до кінця не видиме. Того, що вислизає, — як любов. Думаю, що, шукаючи справжнього щастя, підсвідомо шукаю Бога. Шукають його навіть ті, що в Нього не вірять, і нервують, якщо хтось запідозрить їх у вірі.

Коли думаємо про щастя, не думаймо тільки про щастя для себе. Тоді воно прийде саме, навіть якщо б ми й не назвали його щастям. Приходитиме що-

разу, коли ми повертатимемося до внутрішнього морального порядку. Приходитиме з чистотою серця, зі сприйняттям своєї роботи не як невдачі, а як покликання, з тугою за родинним життям і терплячими переживаннями за тривалі почуття.

Я сам уже старенький дідусь, у плісняві й порохняві, вже не виходжу в світ, як старий автобус у депо. Поза конкуренцією. Часто чую турботливі запитання: «Як ви, отче, почуваетесь?» Тоді відповідаю: «Кажуть, що добре» або «Почуваюся краще, ніж завтра».

Одна знайома сказала мені недавно:

– Я така рада, що вас, отче, бачу!

Питаю:

– А це чому?

– Бо думала, що ви вже давно померли!

*Перекладено за: Jan Twardowski. Budzić nadzieję. Abecadło
dziewięćdziesięcioletka. – Warszawa 2005.*

*Безсмертні, Відвідини. Перекладено за: Jan Twardowski. ŚMIERĆ NA ŚMIERĆ NIE
UMIERA. Myśli wybrane. – Warszawa 2005.*

*Євангельські коти. Перекладено за: Jan Twardowski. Kilka myśli o wierze,
nadziei i miłości. – Poznań 2006.*

*Цікавимость... Я сам... Перекладено за: Elementarz księdza Twardowskiego dla
najmłodszego, średniaka i starszego. – Kraków 2001.*

КАЛЕНДАР ЖИТТЯ О. ЯНА ТВАРДОВСЬКОГО

1.06.1915 – у Варшаві на вул. Кошиковій народився Ян Твардовський. Батько – Ян Твардовський, радник Міністерства Зв'язку (24.10.1881 – 9.09.1945), мати Анеля Марія з родини Кондерських (23.07.1890 – 7.12.1971);

1.09.1922 – 06.1927 – навчається у початковій Школі у Варшаві;

1.09.1927 – 06.1935 – учень державної чоловічої Гімназії ім. Тадеуша Чацького з математично-природничим ухилом у Варшаві;

1933 – 1935 – співредактор часопису гімназійної молоді «Кузня молодих»; редактор літературного відділу;

1937 – виходить перша збірка «Повернення Андерсена», видавництво «F. Hoësisck», Варшава. На цю збірку схвально відгукнувся польський поет Юзеф Чехович;

10.1935 – 06.1939 – студент Гуманітарного Факультету Варшавського Університету;

1939 – 1944 – роки війни Твардовський проводить у Варшаві; співпрацює з підпіллям, допомагає мешканцям гетто;

03.1945 – 06.1948 – навчається у Варшавській Митрополічій Духовній Семінарії;

05.1948 – завершує перерване через війну навчання на полоністиці; отримує диплом магістра філософії у галузі польської філології;

4.07.1948 – приймає священничі свячення;

07.1948 – 06.1951 – працює вікарієм на парафії Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії у селі Жбікув; викладає релігію в школі для неповносправних дітей;

06.1951 – 09.1957 – вікарій на парафії св. Станіслава Костки у Варшаві;

1951 – 1957 – катехет у ліцеї ім. Юзефа Совінського у Варшаві;

1957 – 1959 – вікарій у костьолі Матері Божої Неустанної Помочі; резидент у костьолі Всіх Святих у Варшаві;

1959 – «другий» поетичний дебют. Виходить спільна книжка поезій о. Яна Твардовського («Вірші») та о. Павла Гейнца («Години, що не повернуться») у видавництві «Pallottinum» в Познані;

08.1959 – 06.2004 – ректор костьолу св. Йосифа Обручника при монастирі сестер візиток у Варшаві;

1970 – виходить збірка поезій «Знаки довіри», видавництво «Знак», Краків;

1973 – виходить книжка для дітей «Зошит в клітинку», видавництво «Знак», Краків. Це була перша з його відтак дуже популярних книжок для дітей;

1979 – у серії «Бібліотека поетів» виходить збірка «Вибрані поезії» зі вступом автора, LSW, Варшава;

1980 – виходить збірка «Блакитні окуляри», видавництво «Знак», Краків; після виходу цієї книжки практично щороку з'являється нова поетична книжка О. Яна Твардовського, виходять книжки прози, міркування на євангельські теми, афоризми;

06.2004 – 01.2006 – резидент при костелі сестер візиток у Варшаві;

18.01.2006 – помер Ян Твардовський.

О. Ян Твардовський на лавці
під улюбленою модриною
в саду біля дому.
Варшава, 29.06.1996 р.

ДЖУВАТИ НА ДІЮ

ський (1915–2006) – католицький священник, що писав
ли не казав про себе, що він – поет, не казав, що
однієї групи людей. Єдиним важливим для нього
було людське серце – вразливе, яке шукає істини,
доброти, автентичності і щирості.

ділив людей на кращих і гірших, важливих і менш важ-
ливих і невірних. Не накладав своїх суджень, оцінок
на інших. Просто проголошував те, в що вірив сам. Говорив
свою віру; про Бога – живого і присутнього у щоден-
ному житті; про силу цілковитої довіри і прийняття з Божих рук
всього, що відбувається в житті: не лише радості, а й приниження,
болю, жорстокого щастя». Був переконливий і правдивий:

Я не прийшов Вас наvertати

[...]

просто біля вас сяду

розкажу свою таємницю

що я, священник,

вірю Богові як дитина

(«Пояснення»)

наvertати – але наvertав, не хотів нікого вчити –
не навчав. Завоював симпатію читачів усіх поколінь. Йому
вдалося подолати межі віку своїх читачів, межі власної країни і
європейської Церкви.

ський народився у Варшаві 1 червня 1915 року.
1935 року на сторінках часопису шкільної молоді

«Кузня молодих» («Kuznia Młodych»), співредактором якого був у 1933–1935 роках. Першу збірку віршів «Повернення Андерсена» (*Powrót Andersena*) опублікував у 1937 році. 1945 року відновив перерване через війну навчання на полоністиці у Варшавському університеті. Цього ж року розпочав навчання в Духовній Семінарії у Варшаві. Після завершення навчання й семінарії (1948 рік) прийняв священниче свячення. Початок священничої праці отця Яна припадає на роки запеклої боротьби комуністичного світу політики з Церквою. Упродовж декількох років о. Твардовський працював на невеличкій парафії у Варшаві й навчав релігії в спеціальній школі. Праця з неповносправними дітьми допомогла молодому священнику витворити зрозумілу, образну, багату художню мову. У 1959–2004 роках отець Твардовський служив у костьолі св. Йосифа Обручника Непорочної Богородиці при монастирі ордену Благовіщення Пресвятої Діви Марії (популярна його назва – сестри візитки) у Варшаві.

Упродовж усього священничого життя о. Ян писав вірші. Спершу він ставився до них як до своєрідного щоденника й розмови з найближчими друзями. Саме друзі переконували його публікувати окремі тексти в католицькому тижневику «Тигоднік повшехні» («Tygodnik Powszechny»). Ці тексти отець Ян зібрав у невеличку книжечку «Вірші» (*Wiersze*), що вийшла 1959 року. Одинадцять років по тому виходить наступна збірка «Знаки довіри» (*Znaki ufności*, 1970). Ця книга викликала справжню революцію, і не лише у священничій поезії. Ніхто раніше не писав так релігійної поезії: з гумором, із парадоксами, з надзвичайною простотою, замишуванням світом, прийняттям того, на що людина часто реагує бунтом і запереченням, у душі дитячої віри. Збірка «Знаки довіри» приносить скромному священникові величезну популярність і вписує до кола найвище цінованих польських поетів.

Ян Твардовський не шукав популярності, не клопотався про видання, однак із часом став для читачів моральним авторитетом

і провідником. Кожна нова його збірка здобувала серця читачів і видавців.

Ян Твардовський був автором не лише ліричних творів. Писав також роздуми на євангельські теми (редаговані на основі проповідей, гомілій, реколекцій та лекцій, виголошуваних у 1959–2004 роках у костелі Сестер Візиток у Варшаві), фейлетони, анекдоти, оповідання та вірші для дітей, спогади, біографічні інтерв'ю-книги, а також кількасот інтерв'ю, опублікованих на сторінках польських журналів та газет у 1978–2006 роках (вибрані спогади і програмні тексти увійшли до «Автобіографії. Думки не лише про себе», т. 1, 2006; т. 2: 2007). Від 1970 року переклади віршів і текстів для дітей різними мовами друкуються в часописах та антологіях. Окремими збірками вийшли переклади на німецьку, словацьку, фламандську, французьку, болгарську, українську, англійську, македонську, чеську, іврит, угорську, російську, італійську та іспанську. Вірші та проза отця Яна ввійшли до шкільних підручників, численні вокалісти й музично-вокальні групи включили його вірші у свій репертуар співаної поезії.

Ян Твардовський отримав безліч державних, літературних (у тому числі й за кордоном: у Нью-Йорку і в Торонто) та видавничих нагород, а також, що він сам дуже високо цінував, – Орден Усміху, який присуджують діти. Католицький Університет у Любліні нагородив священика-поета титулом доктора гоноріс кауза. В обґрунтуваннях нагород мовилося про «приголомшливу простоту форми і глибокий християнський зміст, поезію, приязну до людей, поезію, що несе радість життя і є одним із найвишніх досягнень польської лірики ХХ століття», «виняткову в сучасній літературі, сповнену глибокого гуманістичного змісту поезію, що промовляє до кожного, феномен популярності особливо серед молоді», «здійснення великого синтезу культури й містики в епоху, коли зв'язки між ними свідомо розриваються». По смертю Яна Твардовського нагороджено Командорським

Хрестом Ордена Відродження Польщі, який присуджує Президент Народної Республіки Польща. Особлива форма відзначення і прийняття ідей творчості Твардовського – те, що його вибирають патроном освітніх установ: початкових шкіл, бібліотек. Його ім'я носять вулиці в численних польських містах.

До творчості Яна Твардовського все частіше звертаються учасники дитячих і молодіжних декламаторських, художніх та музичних конкурсів.

Отець Ян Твардовський помер у Варшаві 18 січня 2006 року. Як поет і священик він був обдарований дивовижним даром писати й говорити простими словами про складні питання. Робив це щиро, правдиво, а його слова ніколи не йшли з теорії, а лише з досвіду та молитви. Отець Ян вірив Богові й довіряв Його рішенням, які людині часто дуже складно прийняти; робив зрозумілішою для тих, хто шукає і сумнівається, суть парадоксів – евангельських і життєвих, котрі не можна осягнути людським розумом. Шукав сенсу в самотності, минулості, стражданні й смерті, нібито несправедливості («Якби у кожного було все те саме ніхто нікому не був би потрібен» з вірша «Справедливість»). Шукав, приймаючи світ, даний людині Богом. Ніколи не бунтував проти того, чого не розуміє. Замість бунту вибрав здивування і подив перед тим, що переростає людину. З упертою послідовністю шукав добра. Не легковажив злом, але більше вірив у добро, ніж у зло. Зла не демонізував, уперто протиставляючи все, що добре, з вірою, що добра на світі більше, а людина мусить постійно його відкривати також і в собі.

«Я намагаюся показати сенс віри, – записав отець Твардовський у вступі до ювілейної збірки «Пробуджувати надію. Абетка дев'яностолітнього дідуся» (2005 р.). – Для мене найважливіше пробуджувати в людях надію, що покладається на Бога. [...] Надія, що покладається на Бога, вірить, що сповниться все те, що Бог сказав нам у Святому Письмі».

Уся повоєнна творчість Яна Твардовського сповнена надією і пошуком євангельського сенсу: розум завершується там, де починається таємниця: страждання – не нещастя, а випробування на вірність Богові; нещастя – це важке щастя, а для щастя потрібне якраз нещастя; самотність – не пустка, а час, якому можна надати сенс; відтак смерть – це не кінець, а життя далі. До того ж усе, що непотрібне (себто те, чого не хочемо), найбільше приходить. Навіть біль, розчарування, розпач; самотність, приниження: «те чого не хочеш стане у пригоді» (з поезії «Вдячність»), «бо як сенсу немає тоді сенс починається» (з поезії «Ти є»). Усе своє життя отець Ян хотів писати вірші, котрі би протистояли розпачеві. Він чудово усвідомлював, що такі твори дуже потрібні в нинішньому світі, сповненому розчарувань, депресії та незадоволення. При цьому він був здатний дивитися на драму з гумором, розрядити конфлікт жартом, роззброїти напруженість усміхом:

Є такий усміх що живе у зневірі
коли скрізь усе чорне значить є щось біле
часом дрізд у журбі тобі заспіває
– твою любов зболену Бог як хліба чекає
(«Нещастя не нещастя»)

Записані й сказані отцем Яном слова постійно нагадують, що не буває любові без страждання, віри без випробування, надії без чекання, віри без надії, смерті без переходу на другий бік життя. Нової сили набирають відомі раніше фрази з поезій: «минаємо як усе аби жити далі», «є усміх що на цвинтарі знайшов собі сховок / кожен покійний вмирає значить живе знову», «можна відійти назовсім щоб завжди бути близько». Ідеї отця Яна, висловлені не лише у творчості, й надалі допомагають у пошуках надії та сенсу життя.

Александра Івановська

ЗМІСТ

Поезія як служіння. Дзвінка Матіяш.	4
Вірші	
Молитва до святого Йоана Хреста	12
Славослов'я	13
Ангеле Божий мій Хоронителю	14
Сліпа дівчинка	16
До самого себе	18
Вірую.	19
Про тих що завжди присутні	20
Про фіранки в стайні.	21
Про тих кого немає	23
Що в мені залишилося	25
До святої Терези	26
Боюся Твоєї любові	27
«Дякую Тобі просто за те, що Ти є...».	28
Анкета	29
Необов'язково напевно.	30
До святого Франциска.	31
Старі фотографії	32
Перед мандрівкою	34
Ти що створив	35
Бог предвічний народився.	36
Трохи пліток про святих	37
Самотність	39
Подяка	40
Бездітний ангел	41
Мурашко метелику сонечко	42
Тому	43
Спішімо.	44

Дякую («Дякую Тобі за любов палку й безоглядну...») 46	46
Розмова з Богородицею	47
Бути непомітним	48
Як зветься.	49
Вічність	50
Всупереч собі	52
В окулярах	53
Неприсутній є	54
Хто винен.	55
Прийдіть	56
Незавершений час	57
Успіння	58
Усе це несправжнє	59
У черзі до неба	60
Непочуті	61
Щоб побачити раптом	62
Перепілка	63
Дерева не вірять	64
Нема часу	65
Щоб прокинутися	66
Так само	67
Згадка про цю землю	68
Прозорість	69
Звідки взялося	70
Іспит для дорослого	71
Бездомна	72
Слова занадто певні	73
Чекання	74
Близькі й далекі	75
Світ	76
Це неправда що щастя	77
Велика маленька	78
Усього	79
Зорі	80
Нарікання	81

Не кажи.	82
Любов («Спершу не могли повірити...»).	83
У мікроскоп.	84
Різні самотності	85
Дитинство	86
Любов («Буває любов важка...»)	87
Ти що створюєш чорниці.	88
Лист до Богородиці	89
Серце.	90
Руки	91
Разом.	92
У лікарні	93
Питаєш	94
Перекажіть далі.	95
Телефон мовчить	96
Тепер усе інакше	97
На небі	98
Більше	99
Коли	100
Скажи.	101
Скільки разів	102
Тяжко	103
Письмо.	104
Мале й велике	105
Дерева	106
Якби	107
Турботи закоханих	108
Листок	109
Усе сумне.	110
Творив	111
Приріст населення	112
Бабуся	113
Дякую («Дякую за Твоє волосся...»).	114
Наближає.	115
Вірш із присвятою	116

Прохання (Турбуюся про минуле)	118
Плач	119
Мати	120
Хотів	121
Щастя	122
Чекання	123
Помовч	124
Зустріч	125
Напевно спасеться	126
Повернення	127
Зелень	129
Вигнанці	130
Коли кажеш	131
Терпіння	132
Вірю в радість	133
Голубе	134
Почекай	135
Боже	136
Чекання	137
Нічого не знати	138
«Яка це радість...»	140
Бережіть	141
Вірш із банальністю посередині	142
Він	143
Усе так просто	144
Прохання («Сам я добра не робив...»)	145
Не журися	146
Коли дощ	147
Розлуки	148
Не тільки про чапель	149
Боявся	150
Бог читає	151
Що просить любові	152
Вдячність	153
Молитва	154

Молитва до усміху	155
Глуха кропива	156
Звіробій	157
Кмин	158
Кропива	159
Малина	160
Меліса	161
М'ята	162
Нагідка	163
Ромашка	164
Рута	165
Собача кропива	166
Шавлія	167
Шипшина	168
Сива плиска	169
«Любов приходить відходить...»	170
У грудні	171
Остання	172
Забуде	173
Пишу	174
SUNT LACRIMAE RERUM ET MENTEM MORTALIA TANGUNT	175
Вірна	176
Як бичок	177
Прохання («Молюся за любов...»)	178
Трошки	179
«Тут не треба розуміти...»	180
За весну	181
Є	182
Що ти знаєш	183
Полюбити	184
Більше	185
Про святу Цецилію	186
Спокій неспокій	187
Материнка	188
Лягнути по лобі	189

Тільки	190
Дідусь уже не скаче	191
Відвідини	192
Вірш із хроном усередині	193
Старі люди	194
Нещастя не нещастя	195
Зняття з хреста	196
На руки	197
Два ослики	198
Непомічені	199
Треба	200
Небо в гарному настрої	201
Крик	202
«Сум невіри...»	203
Круглий	204
Звичайний	205
Сон	206
Між сірниками	207
Інакше	208
Настанова	209
Потихеньку...	210
Бачу	211
Чорниця	212
Коли любить	213
Один світ	214
Вухо	215
На добраніч	216
Любов («Не ламай рук даремно...»).	217
Ще одна молитва	218
Розрада	220
Скарб	221
По черзі	222
Потім	223
Господи, вірю Тобі	224

Фрагменти прози	
Ангел	226
Безсмертні	227
Відвідини	228
Вірш	229
Гумор	230
Дерево	232
Євангельські коти	233
Життя	235
Закоханий	237
Зустрічі	238
Кухоль із одним вухом	239
Любити	241
Любов	242
Любов за спасибі	244
Мовчання	246
Надія	247
Ослик	249
П'ятниця	250
Рука	251
Самотність	252
Старість	253
Туга	254
Усміх	255
Франциск Асизький	257
Хрест	258
«Цікавимися великими подіями...»	259
Чудо	261
Щастя	262
«Я сам уже старенький дідусь...»	264
Календар життя о. Яна Твардовського	265
Пробуджувати надію. Александра Івановська	268

Літературно-художнє видання

Ян Твардовський
ЩЕ ОДНА МОЛИТВА

Переклад, передмова *Дзвінка Матіяш*
Післямова, фотографії *Александра Івановська*
Фото на с. 11 – *Наталка Сняданко*
Дизайн і комп'ютерна верстка *Ольга Даниленко*
Обкладинка *Ольга Даниленко, Леся Пархоменко*
Літературний редактор *Богдана Матіяш*
Коректор *Олександр Безверхий*
Випусковий редактор *Іван Андрусяк*
Технічний редактор *Олександр Гончар*
Відповідальний редактор *Діана Ключко*

Підписано до друку 03.04.2009 р.
Формат 70х100/32. Папір офсетний. Гарнітура Murmansk.
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 16.1.
Зам. № 9-96

Видавництво «Грані-Т»
Україна 02140, м. Київ, вул. Бориса Гмирі, 2, офіс 10
Тел./факс: 8 (044) 200-12-57 (58, 59)
8 (044) 227-80-43, 8 (044) 353-60-69
Відділ збуту: 8 (044) 209-16-42, 8 (044) 592-28-27
ph.grani@gmail.com
www.grani-t.com.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №2453 від 27.03 2006 р.

Віддруковано у ВАТ «Поліграфкнига» корпоративне підприємство
ДАК «Укрвидавполіграфія»
03057, м. Київ, вул. О. Довженка, 3
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №3089 від 23.01 2008 р.

Ян Твардовський (1915–2006) – священик з Варшави, який писав вірші й ніколи не казав про себе, що він поет. Єдиним важливим для нього критерієм було людське серце – вразливе, яке шукає істини, доброти, любові, автентизму і щирості. Він не хотів навертати – але навертав, не хотів нікого вчити – однак учив. Йому вдалося подолати межі віку своїх читачів, межі власної країни і Римо-Католицької Церкви.

Збірка «Ще одна молитва» розпочинається текстами, що писалися на початку 50–60-х років минулого століття, а завершується віршем, написаним у день смерті поета.

Окрім поетичних текстів, до книги увійшли також прозові фрагменти – рефлексії, філософські медитації та проповіді.

